

Univerza v Ljubljani
Pravna fakulteta

ODŠKODNINSKA ODGOVORNOST V ZVEZI Z GORSKIMI IZLETI

(diplomska naloga)

Avtorica: Vesna Pažon
Mentor: Prof. dr. Damjan Možina

Ljubljana, december 2013

ZAHVALA

Zahvaljujem se svojemu mentorju, prof. dr. Damjanu Možini, za vso strokovno pomoč in nasvete pri izdelavi diplomske naloge.

Zahvalila bi se tudi Planinski zvezi Slovenije, še posebej strokovnemu sodelavcu g. Klemnu Petku, za vse posredovane podatke.

Posebna zahvala gre mojim staršem, fantu in prijateljem za vso moralno podporo med študijem.

Ključne besede: odškodninsko pravo, deliktna (neposlovna) odškodninska odgovornost, pogodbeno (poslovna) odškodninska odgovornost, odgovornost za planinske poti, gorski izlet, vodnik Planinske zveze Slovenije, gorski vodnik.

Naslov: Odškodninska odgovornost v zvezi z gorskimi izleti

Avtorica: Vesna Pažon

Mentor: Prof. dr. Damjan Možina

POVZETEK

Diplomska naloga z naslovom *Odškodninska odgovornost v zvezi z gorskimi izleti* sestoji iz dveh delov. V prvem se ugotavlja obstoj odškodninske odgovornosti tistih, ki so pristojni za skrb in vzdrževanje planinskih poti, v drugem pa obravnava samostojne in vodene gorske izlete ter morebitni obstoj odškodninske odgovornosti tistih, ki so najeti za vodenje posameznika ali skupine, kot posebno kategorijo pa obravnava tudi ti. »neformalne vodnike«, tj. tiste, ki imajo nekaj gorniškega znanja, niso pa strokovno usposobljeni za vodenje ljudi v gore. Naloga ugotavlja, da je možno tudi škodne dogodke, ki se pripetijo pri uporabi planinskih poti, zaobjeti s pravili odškodninskega prava, vendar pa se težava pokaže v tem, da ni popolnoma jasno, čigavo odgovornost bi sodišče presoјalo. To bi v prevladujoči meri bili skrbniki planinskih poti, ki so planinska društva in morajo za pridobitev skrbništva izpolnjevati vnaprej predpisane zakonske pogoje, v manjši meri pa tudi Planinska zveza Slovenije, ki predvsem izvaja nadzor nad skrbniki. Kot temeljni pogoj za nastanek deliktne odškodninske odgovornosti bi morale biti podane vse štiri predpostavke deliktne odškodninske odgovornosti (nedopustno ravnanje, škoda, vzročna zveza in odgovornost) in zgolj odsotnost ene izključi deliktno odškodninsko odgovornost, kar se je v nalogi tudi pokazalo. V nasprotju s tujo prakso, kjer so v zakonu določene tako dolžnosti tistih, ki za planinske poti skrbijo, kot tudi njihovo financiranje, se v Sloveniji pokaže problem neizpolnjevanja zakona ter tudi zagotavljanja finančnih

Odškodninska odgovornost v zvezi z gorskimi izleti

sredstev za skrbnike. Naloga pokaže, da odškodninska odgovornost skrbnikov ne more biti podana, saj bi bilo nepravilno zahtevati odgovornost od skrbnikov, ki svoje delo opravljajo praktično prostovoljno, samo zato, ker je v Zakonu o planinskih poteh zapisano, da so pristojni za skrb in vzdrževanje planinskih poti. Poleg tega pa taisti zakon določa, da se planinske poti uporabljajo na lastno odgovornost. V drugem delu naloge je predstavljeno, da je sodišče v edinem sodnem primeru, ko je leta 1988 prišlo do nezgode pri vodenem gorskem izletu, ki ga je vodila vodnica PZS, zagovarjalo obstoj pogodbene odškodninske odgovornosti. Naloga se dotakne tudi vprašanja objektivne odškodninske odgovornosti, vendar pa iz vsebine izhaja, da vodenje posameznikov ali skupin v gore nikakor ne more šteti za nevarno dejavnost in bi v primeru nezgode sodišče presojalo krivdno odškodninsko odgovornost. Dejstvo je, da se slovenska sodišča, razen v enem primeru, še niso srečala s škodnim primerom s področja vodenja ljudi v gore, tako da so bili v nalogi predstavljeni hipotetični primeri. Njihove teoretične rešitve nam skušajo dati okvir, kako bi bila v praksi slovenskih sodišč rešena taka pravna vprašanja.

Key words: law of damages, tort (non-business) liability, contractual (business) tort, being responsible of hiking trails, mountain trips, guidance of Slovene Alpine Association, mountain guidance.

Title: Tort liability for damages relating mountain trips

Author: Vesna Pažon

Mentor: Prof. dr. Damjan Možina

ABSTRACT

The thesis entitled *Tort liability for damages relating mountain trips* consists of two parts. The first part determines the existence of damage liability of those people who have the competence for the concern and maintenance of the hiking trails and the second part determines independent and guided mountain trips and also the possible existence of tort liability of those people who are hired to guide individuals or groups. The so-called “non-formal guides” who have some mountaineering knowledge, but are not professionally qualified to guide people to the mountains are mentioned as a special category. The thesis establishes that loss events which happen while using the hiking trails can be comprised by the rules of the tort liability, but the problem emerges when trying to establish whose responsibility the court would actually assess. These would mostly be guardians of hiking routes, such as Alpine clubs which, in order to gain custody of hiking routes, need to fulfil prescribed statutory conditions in advance, and also Alpine Association of Slovenia which mainly exercises control over guardians. In order to form tort liability, all four conditions (unlawful conduct, damages, causal connection and responsibility) should be given simultaneously, and the absence of just one makes it invalid, which has been shown in this thesis. Contrary to practice in foreign countries, where duties of the guardians of hiking routes and their funding are specified in the Act, Slovenia does not pursue her Act and also does not provide funding for the guardians. The thesis shows that the guardians' tort liability could not be stated, because, as they are doing their job

voluntarily, it would be unfair to hold them responsible just because Mountain Paths Act states that they are responsible for the concern and maintenance of the hiking trails. However, the same Law also states that all hiking routes are being used at one's own risk. The second part of the thesis shows that there was only one case in which court defended the existence of the contractual (business) damage, and that was the case from the year 1988 about an accident on a guided hiking trip that was led by a guide from the Alpine Association of Slovenia. The thesis also concerns the question of the unbiased tort liability, but, according to its content, guiding individuals or groups to the mountains is not regarded as a dangerous activity and in the case of a potential accident, the court would adjudge the damage liability. The reason why I have included only hypothetical damage cases in my thesis is because Slovene court has dealt with only one such case so far. Their theoretical solutions are trying to give us an idea how these legal questions would be solved by the Slovene court.

KAZALO

1. UVOD	- 1 -
2. ODGOVORNOST ZA PLANINSKE POTI	- 3 -
2.1. SPLOŠNA OPREDELITEV.....	- 3 -
2.2. KATEGORIZACIJA PLANINSKIH POTI	- 4 -
2.2.1. LAHKE PLANINSKE POTI.....	- 4 -
2.2.2. ZAHTEVNE PLANINSKE POTI	- 5 -
2.2.3. ZELO ZAHTEVNE PLANINSKE POTI.....	- 5 -
2.3. REDNA RABA PLANINSKIH POTI	- 5 -
2.4. VZDRŽEVANJE PLANINSKIH POTI	- 6 -
2.4.1. DOLŽNOSTI SKRBNIKOV.....	- 8 -
2.4.1.1. NAČINI VZDRŽEVANJA PLANINSKIH POTI	- 9 -
2.4.1.2. ZAPORA PLANINSKIH POTI	- 9 -
2.4.2. IZBOR SKRBNIKOV IN FINANCIRANJE OPRAVLJANJA SKRBNIŠTVA - 11 -	
2.4.2.1. STANJE V PRAKSI	- 12 -
2.5. UPORABA PLANINSKIH POTI.....	- 14 -
2.5.1. HIPOTETIČNI PRIMER ŠT. 1.....	- 14 -
2.5.2. ANALIZA PRIMERA Z VIDIKA ODŠKODNINSKE ODGOVORNOSTI - 15 -	
2.5.2.1. NEDOPUSTNO RAVNANJE (PROTIPRAVNOST)	- 24 -
2.5.2.2. ŠKODA	- 27 -
2.5.2.3. VZROČNA ZVEZA.....	- 29 -
2.5.2.4. ODGOVORNOST	- 30 -
3. GORSKI IZLETI	- 37 -
3.1. VODENI GORSKI IZLETI	- 37 -
3.1.1. VODNIKI PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE.....	- 38 -
3.1.1.1. USPOSABLJANJE VODNIKOV PZS.....	- 39 -
3.1.1.2. PRAVICE IN DOLŽNOSTI VODNIKOV PZS	- 40 -
3.1.2. GORSKI VODNIKI	- 41 -

3.1.2.1. USPOSABLJANJE GORSKIH VODNIKOV	- 42 -
3.1.2.2. PRAVICE IN DOLŽNOSTI GORSKIH VODNIKOV.....	- 44 -
3.1.3. <i>VODNIŠTVO V TUJINI</i>	- 44 -
3.1.4. <i>ODŠKODNINSKA ODGOVORNOST VODNIKOV PZS IN GORSKIH VODNIKOV</i>	- 45 -
3.1.4.1. RAZLIKE MED POSLOVNO (POGODBENO) IN NEPOSLOVNO (DELIKTNO) ODŠKODNINSKO ODGOVORNOSTJO	- 48 -
3.1.4.2. KRIVDNA ALI OBJEKTIVNA ODGOVORNOST?.....	- 51 -
3.1.5. <i>»NEFORMALNI VODNIK«</i>	- 57 -
3.1.5.1. HIPOTETIČNI PRIMER ŠT. 2	- 58 -
3.2. SAMOSTOJNI GORSKI IZLETI.....	- 61 -
4. SKLEP	- 66 -
5. LITERATURA	- 70 -
5.1. KNJIGE	- 70 -
5.2. ČLANKI	- 70 -
5.3. SPLETNI VIRI.....	- 71 -
5.4. PRAVNI VIRI	- 73 -
5.5. DRUGO	- 74 -
5.6. SODNA PRAKSA	- 74 -

1. UVOD

V Sloveniji redno zahaja v hribe pribl. 400.000 ljudi, temu številu pa moramo dodati tudi vedno večji procent tujih turistov, predvsem iz srednje, vzhodne in južne Evrope, tako da je končna številka še precej večja. Ne povečuje pa se zgolj število ljudi, temveč tudi število dejavnosti, zaradi katerih ljudje zahajajo v sredogorje in visokogorje v vseh letnih časih.

Ne tako dolgo nazaj je glavno dejavnost predstavljala zgolj hoja in osvajanje vrhov, dandanes pa ljudje stremimo k temu, da bi življenje obogatili s kančkom adrenalina, zato se vedno več ljudi ukvarja s plezanjem, tako poleti v skali, kot pozimi v snegu in ledu in tudi s turnim smučanjem. To za gorska območja predstavlja velik pritisk in število nezgod, tudi tistih s smrtnim izidom, se vsako leto seveda povečuje, saj imajo ljudje ravno zaradi množičnega obiska gora varljiv občutek, da so popolnoma varne. Nezgode se gornikom zelo pogosto pripetijo ne samo pri plezanju in turnem smučanju, ki dajeta večje možnosti za nastanek nezgode, ampak tudi pri sami hoji po planinskih poteh.

Planinske poti v Sloveniji veljajo sicer za zelo skrbno urejene in po večini za zelo dobro in učinkovito označene z ustreznimi usmerjevalnimi tablamami, ki obiskovalcu gora nudijo vse potrebne podatke o zahtevnosti planinske poti in času hoje, potrebnem za doseg vrha in sestopa. V diplomski nalogi bom zato skušala raziskati, kdo je tisti, ki je pristojen za njihovo skrb in vzdrževanje ter na podlagi hipotetičnega primera opisala, komu bi, v primeru škodnega dogodka, ko bi se uporabnik planinske poti zaradi njenega nezadostnega vzdrževanja poškodoval, lahko naložili odgovornost. Za pomoč pri analizi bom pogledala tudi tujo prakso, in sicer švicarsko in avstrijsko ter skušala ugotoviti prednosti njihove ureditve. S pomočjo hipotetičnega primera bom opisala tudi vrste odškodninske odgovornosti in vse predpostavke, ki so potrebne, da je odškodninska odgovornost lahko podana.

V zadnjih letih se ravno zaradi večje samo-odgovornosti in zavedanja, da samostojno nismo vedno zadostno sposobni ali zmožni opraviti plezalne ali

Odškodninska odgovornost v zvezi z gorskimi izleti

smučarske ture, pa tudi zaradi same želje po hoji po zahtevnejših poteh in brezpotjih, vse več ljudi odloča za vodene izlete v gore.

Prvi del drugega sklopa diplomske naloge bom zato posvetila razlagi opisa vrst možnih vodnikov, razlik med njimi in kako je z odgovornostjo posameznega vodnika za svoje goste, če se le-tem med njihovim skupnim časom v gorah pripeti nezgoda, z bolj ali manj hudimi posledicami. Kot vmesna postaja bodo predstavljeni tisti posamezniki, ki formalno ne predstavljajo vodnike s strokovno izobrazbo s področja gorništvaja, a je njihovo početje, s tem imam v mislih vodenje skupine ali posameznika, podobno ravno njim. Tudi tu bom poskušala s pomočjo hipotetičnega primera prikazati, kako bi bilo z možnostjo ugotovitve odškodninske odgovornosti.

V drugem delu drugega sklopa diplomske naloge bodo kot poslednje poglavje opisani vsi tisti primeri, ko se posamezniki odločajo za samostojne gorske izlete, tj. brez strokovnega vodstva. Analiza se bo usmerila na razlikovanje, ko lahko govorimo zgolj o nesreči in na primere, ko je odgovornost za nezgodo moč ugotoviti. Navedeni bodo tudi primeri, ko je sodišče pri presojanju odgovornosti le-to tudi ugotovilo in primeri, v katerih odgovornosti ni bilo, vsi pa bodo ravno zaradi praktično nične slovenske sodne prakse vzeti iz tujine, natančneje iz nemške prakse.

2. ODGOVORNOST ZA PLANINSKE POTI

2.1. SPLOŠNA OPREDELITEV

Slovenija je zelo gosto prepredena s planinskimi potmi, ki potekajo po celotni državi, od Prekmurja do Ankarana. Imamo kar 1.661 planinskih poti, katerih skupna dolžina znaša pribl. 9400 km (za primerjavo: v Sloveniji imamo 6700 km avtocest, hitrih, glavnih in regionalnih cest)¹.

Prav planinske poti so tiste, ki obiskovanje gora naredijo udobnejše, kar pa je še važnejše, naredijo jih varnejše. Glavni namen planinskih poti je namreč omogočiti varen korak pohodniku na poti do izbranega cilja, pa naj bo to izbrani vrh, planinska postojanka ali vrnitev v dolino.

Opredelitev pojma *planinska pot* najdemo v prvi točki 2. člena Zakona o planinskih poteh (ZplanP)². Le-ta označuje planinsko pot kot »ozek pas zemljišča, praviloma na gričevnatem, hribovitem in goratem svetu, namenjen za hojo, tek ali plezanje, ki je lahko obstoječa pešpot ob javni prometni površini, poljska pot ali ustrezna gozdna prometnica, lahko pa je tudi samostojna, praviloma največ en meter široka, le v nujnih primerih z naravnim materialom utrjena pohodna trasa«.

Najbolj pogosta in poznana oblika planinske poti je planinska steza, t.j. planinski objekt, namenjen izključno hoji. Druge oblike planinske poti pa so markirane javne poti (ceste, kolovozi, ...).

Prve planinske poti so v gorah naredili domačini, pastirji, ko so gnali živino in drobnico. Poleg njih so bili prvi obiskovalci gora še drvarji, iskalci rud in oglarji, torej ljudje, ki so gore uporabljali za vsakdanje preživetje. V 18. stoletju pa se je začelo načrtno odkrivanje gorskega sveta. Začetki so bili posvečeni predvsem pohodništvu. Z razvojem in večanjem števila planinskih poti, so se ljudje postopoma preusmerili tudi na brezpotja, kar jih je privedlo do težje dostopnih

¹ B. Jordan, B. Peršolja, v: J. Bobovnik, idr., VODNIŠKI UČBENIK (2012), str. 200 – 211.

² Zakon o planinskih poteh (ZplanP), Ur.l. RS, št. 61/2007.

mest, preko katerih je bilo treba poiskati varne prehode, vse to pa jih je privedlo do začetkov plezanja.

Zato je pomembno, da ločimo pojem *pohodnik*, ki označuje osebo, ki uporablja planinske poti zgolj za hojo ali tek, od osebe, ki se poleg hoji ali teku, posveča tudi plezanju. Govorimo torej o *uporabniku*. Za slednjega ZplanP jasno določa definicijo v peti točki 2. člena, in sicer je »uporabnik vsaka fizična oseba, ki planinsko pot uporablja za hojo, tek ali plezanje«.

2.2. KATEGORIZACIJA PLANINSKIH POTI

Seveda niso vse planinske poti enako zahtevne. Prav zato, se planinske poti na podlagi tehnične zahtevnosti uporabe razvrščajo v naslednje kategorije:

- lahke planinske poti,
- zahtevne planinske poti in
- zelo zahtevne planinske poti.³

2.2.1. LAHKE PLANINSKE POTI

Planinska pot je uvrščena v kategorijo lahkih poti, če je namenjena hoji in rekreacijskem teku. Uporabniku si zaradi varovanja ali pomoči pri gibanju po njej ni treba pomagati z rokami. Pot, ki spada v to kategorijo, pa se lahko uporablja tudi kot sprehajalna pot.

Lahka planinska pot mora biti dovolj široka, da tudi manj izurjenim uporabnikom omogoča varno hojo. Od slednjih se zahteva le pazljivost, telesna pripravljenost ter primerna obutev.⁴

³ Pravilnik o kategorizaciji planinskih poti, Ur.l. RS, št. 80/2008.

⁴ Pravilnik o kategorizaciji planinskih poti, Ur.l. RS, št. 80/2008.

2.2.2. ZAHTEVNE PLANINSKE POTI

Zahtevna planinska pot je tista, ki vodi čez zahtevnejše odseke, na katerih si mora uporabnik zaradi varnosti pomagati z rokama, na nevarnih odsekih pa so nameščene varovalne naprave⁵. Tudi na zahtevnih poteh se od uporabnikov zahteva pazljivost, telesno pripravljenost in primerna oprema.⁶

2.2.3. ZELO ZAHTEVNE PLANINSKE POTI

Pri zelo zahtevni planinski poti hojo zamenja ali dopolnjuje plezanje, za premagovanje težko prehodnih delov pa so vgrajene varovalne naprave. V to kategorijo se uvrščajo tudi poti, ki so speljane preko posameznih področij s stalnim strjenim snegom in ledom.

Od uporabnika se poleg pazljivosti in telesne pripravljenosti zahteva še dodatna osebna tehnična opremo, kamor uvrščamo čelado, plezalni pas in samovarovalni komplet⁷, zaradi morebitnih snežišč na posameznih odsekih pa tudi dereze in cepin.⁸

2.3. REDNA RABA PLANINSKIH POTI

Planinske poti imajo naravo javnega značaja, kar pomeni, da jih lahko, v skladu z njihovim namenom ob enakih pogojih uporablja vsakdo, t.i. splošna raba.⁹

Uporabniki rabijo planinske poti za naslednje dejavnosti, in sicer hojo, tek ali plezanje. Treba je opozoriti na dejstvo, da velikokrat planinske poti potekajo preko nekega zemljišča, ki je v zasebni lasti. Lastnik takega zemljišča mora uporabnikom dopustiti rabo planinskih poti in jim le-te ne sme onemogočati.

⁵ Varovalna naprava je tehnična oprema planinske poti, namenjena dodatni varnosti uporabnikov in tudi varovanju narave, npr. jekleni klini, žičnate vrvi.

⁶ Pravilnik o kategorizaciji planinskih poti, Ur.l. RS, št. 80/2008.

⁷ Samovarovalni komplet sestoji iz dveh najlonskih trakov, na koncu vsakega traku pa je vpeta samozaporna vponka. Imenuje se tudi »Y komplet«.

⁸ Pravilnik o kategorizaciji planinskih poti, Ur.l. RS, št. 80/2008.

⁹ 19. člen Stvarnopravnega zakonika (SPZ), Ur.l. RS, št. 87/2002, 18/2007 – Odl. US.

Uporabnikom pa ne gredo le pravice, temveč tudi dolžnosti, ki jim nalagajo rabo planinskih poti na način, da se zaradi njihove hoje, teka ali plezanja na njih ne dela škode. Prav tako naj se škoda ne povzroča na in ob zemljiščih, preko katerih potekajo, in na drugih nepremičninah, pa tudi na flori in favni. Posebej pa so dolžni skrbeti za to, da ne ogrožajo drugih uporabnikov.¹⁰

2.4. VZDRŽEVANJE PLANINSKIH POTI

Prvo, ki je ob svoji ustanovitvi v zadnjem desetletju 19. stoletja pod svoje okrilje prevzelo nadelane planinske poti, je bilo Slovensko planinsko društvo (SPD). Ugotoviti, kdo pa je v današnjem času vodilni za skrb in vzdrževanje planinskih poti, pa nam nemara lahko povzroči problem. Kot na prvo, bi lahko pomislili na Planinsko zvezo Slovenije (PZS), ki v Sloveniji, v skladu s 4. točko 2. člena ZplanP, velja za pristojno planinsko zvezo in je ena največjih in najbolj množičnih nevladnih organizacij v Republiki Sloveniji¹¹. Sam pojem PZS je zapisan v Statutu Planinske zveze Slovenije, in sicer v 1. členu, ki določa, da je PZS prostovoljna zveza društev, ustanovljena v skladu z zakonom, ki ureja društva. Njena glavna dejavnost je povezovanje društev in zagotavljanje pogojev za planinstvo v Sloveniji ter mednarodnem prostoru. Nadalje je v členu zapisano, da PZS goji slovensko planinsko izročilo, izvaja prostovoljsko delo in deluje kot del civilne družbe, v javnem interesu in kot nacionalna panožna zveza s področja planinstva. PZS sestoji iz številnih komisij, ki veljajo za strokovne organe in delujejo samostojno v okviru na skupščini sprejetega letnega vsebinskega in finančnega programa ter se med seboj čim bolj povezujejo in vsebinsko sodelujejo. Te komisije so:

¹⁰ ZplanP, Ur.l. RS, št. 61/2007.

¹¹ Planinska zveza Slovenije (PZS), Predstavitev, URL: <http://www.pzs.si/vsebina.php?pid=1> (12.11.2013).

Odškodninska odgovornost v zvezi z gorskimi izleti

- Komisija za alpinizem (KA),
- Komisija za gorske športe (KGŠ),
- Gospodarska komisija (GK),
- Mladinska komisija (MK),
- Komisija za planinske poti (KPP),
- Komisija za športno plezanje (KŠP),
- Komisija za turno kolesarstvo (KTK),
- Komisija za varstvo gorske narave (KVGN) in
- Vodniška komisija (VK).

Komisija za planinske poti (KPP) je torej tista, ki zastopa, usmerja, usklajuje in pospešuje interesne dejavnosti na področju planinskih poti. Naloge komisije so skrb za vzdrževanje planinskih poti v skladu s splošnimi načeli varstva narave in v okviru okoljske zakonodaje, skrb za kataster planinskih poti in sodelovanje s planinskimi društvi pri obnovi visokogorskih planinskih poti.¹²

Torej bi bilo upravičeno sklepati, da bi bila PZS v okviru KPP pristojna za vzdrževanje planinskih poti, kar je kot dejavnost in področje delovanja v društvih in PZS v 3. točki 4. člena Statuta PZS¹³ tudi določeno, in sicer v obliki gradnje, skrbi, opremljanja in upravljanja planinskih poti.

Vendar je problem v tem, da ZplanP, ki ureja pogoje za gradnjo, vzdrževanje in označevanje planinskih poti, pogoje za njihovo nemoteno in varno uporabo ter druga vprašanja, povezana s planinskimi potmi, eksplicitno ne določa, da je PZS tista, ki je pristojna za vzdrževanje planinskih poti. Ravno tako PZS od države ne prejema nikakršnega namenskega denarja za samo vzdrževanje planinskih poti. Torej se bo potrebno ponovno vrniti na ZplanP. V zakonu je zapisano, da so za vzdrževanje pristojni *skrbniki*¹⁴.

¹² Planinska zveza Slovenije (PZS), Komisije in odbori: URL: <http://www.pzs.si/komisije.php?pid=9> (19.07.2013).

¹³ 3. Točka 4. Člena Statuta Planinske zveze Slovenije: » dejavnosti in področja (v nadaljevanju: dejavnosti) v društvih in PZS so planinarjenje, alpinizem, športno plezanje, turno smučanje, turno kolesarjenje in drugi gorski športi, nepoklicno vodništvo, gradnja, vzdrževanje, opremljanje in upravljanje planinskih poti, planinskih koč (vključno z gostinstvom in nastanitvami), plezališč in plezalnih sten, spoznavanje in varovanje gorske narave, založništvo, informiranje, arhivska ter muzejska dejavnost in druge dejavnosti v objektih in naravi. »

¹⁴ 13. člen ZplanP.

Skrbnik planinske poti je planinsko društvo, ki je v skladu z Zakonom o društvih (ZDru-1)¹⁵, včlanjeno v pristojno planinsko zvezo, tj. PZS. Ta ga pogodbeno pooblasti za vzdrževanje in označevanje določenih planinskih poti ter za zagotavljanje njihove nemotene in varne uporabe. Le izjemoma je lahko pod določenimi pogoji skrbnik druga pravna ali fizična oseba.¹⁶

V končni fazi lahko pridemo do zaključka, da so skrbniki res tisti, ki so neposredno pristojni za vzdrževanje planinskih poti, vendar pa, ali bi lahko rekli, da ima PZS vsaj posredno pristojnost za skrb in vzdrževanje planinskih poti, v smislu koordinacije in nadzora, ko izbira skrbnike, z njimi sklepa skrbniško pogodbo, jim določa planinske poti, za katere naj skrbijo, itd.? Res je, da v zakonu ni samostojnega člena, ki bi PZS podeljeval pristojnost za vzdrževanje, toda ali lahko to zasledimo kot delno vsebino nekaterih členov, ki so zapisani v ZplanP?

2.4.1. DOLŽNOSTI SKRBNIKOV

Dolžnosti skrbnikov so, da planinske poti vzdržujejo, jih označujejo z risanjem markacij ter postavljajo usmerjevalne table, skrinjice in varovalno opremo. Če poteka planinska pot preko zasebnega zemljišča, mora lastnik skrbnikom dopustiti, da izvajajo svoje dolžnosti na tem odseku poti. Skrbnik mora sodelovati tudi z upravljavcem območja, po katerem poteka planinska pot.

Skrbnik je dolžan planinske poti vzdrževati na način, da v čim manjši meri posega v naravo, torej da ne spreminja reliefnih in krajinskih značilnosti in ne poslabšuje vodnih, gozdnih, habitatnih in kmetijskih razmer zemljišča, ob in preko katerega planinske poti potekajo. Seveda mora v največji meri skrbeti za interese lastnikov zemljišč, preko katerih poteka planinska pot, paziti pa mora tudi na to, da planinsko pot vzdržuje s hkratnim upoštevanjem kategorije, v katero je planinska pot razvrščena.¹⁷

¹⁵ Zakon o društvih (ZDru-1), Ur.l. RS, št. 61/2006, 91/2008 – Odl. US, 102/2008 – Odl. US, 58/2009 – Odl. US, 39/2011 – Odl.US, 64/2011 – Odl. US.

¹⁶ ZplanP, Ur.l. RS, št. 61/2007.

¹⁷ ZplanP, Ur.l. RS, št. 61/2007.

2.4.1.1. NAČINI VZDRŽEVANJA PLANINSKIH POTI

Glede na obseg in namen se vzdrževalna dela razvrščajo na:

- redno vzdrževanje planinskih poti,
- izboljšavo trase planinskih poti in
- utrjevanje planinske poti.

Med redno vzdrževanje sodijo vsa dela in dejavnosti, da je planinska pot normalno prehodna, tj. obrezovanje vej, odstranjevanje suhljadi in manjših debel ob vetrolomih in snegolomih, odstranjevanje zapadlega kamenja, nadzor in pregledovanje varovalne opreme, itd.

Izboljšavo trase predstavljajo dela, s katerimi se zmanjša naklon planinske poti, da se zagotovi vzpenjanje po poteh, ki imajo zmeren naklon, po ustreznih okljukih. Za izboljšavo šteje tudi prestavitev planinske poti, da se ta izogne trasi ceste, morebitni novi vlaki, določenemu neugodnemu terenu ali ograjenemu pašniku in drugemu neustreznemu odseku.

V kategorijo utrjevanja planinskih poti sodijo dela, s katerimi se utrdijo useki planinske poti, izdelajo oporni zidovi, namestijo oporna debela, izdelajo leseni braniki, namestijo lesene stopnice, izdelajo stopalniki na močvirnatem terenu in vklešejo stopnice.¹⁸

2.4.1.2. ZAPORA PLANINSKIH POTI

Na planinskih poteh ni dovoljeno postavljati ovir ali zapor. Izjema je zgolj postavitve ograd in drugih zapor, ki so potrebne zaradi paše domačih živali. Te morajo biti vidno označene, preko njih pa mora biti omogočen varen prehod.¹⁹

Zaradi v zakonu naštetih razlogov pa je skrbnikom naložena dolžnost, da poskrbijo za zaporo planinskih poti. Ti razlogi so:

¹⁸ Pravilnik o načinu vzdrževanja in sanacije planinskih poti, Ur.l. RS, št. 80/2008.

¹⁹ ZplanP, Ur.l. RS, št. 61/2007.

Odškodninska odgovornost v zvezi z gorskimi izleti

- spremembe v naravi,
- poškodovana varovalna oprema,
- motenje življenjskega ciklusa živali in
- prekomerna uporaba.²⁰

Ko govorimo o spremembah v naravi, mislimo na skalne podore ali druge večje poškodbe zemljišča, po katerem poteka planinska pot. V takem primeru se planinska pot delno ali v celoti zapre za največ eno leto, tako da se v tem času opravijo ustrezna vzdrževalna dela, s katerimi se vzpostavi prejšnje stanje. V primeru, da to ni mogoče oz. se planinske poti ne da usposobiti, lahko skrbniki uredijo ustrezno nadomestno traso planinske poti.

Prav tako se lahko planinska pot delno ali v celoti zapre za največ eno leto, če pride do večje poškodbe varovalnih naprav ali druge opreme za napredovanje na poti, tako da se opravijo potrebna vzdrževalna dela.

Če strokovne službe s področja ohranjanja narave ugotovijo, da hoja po planinskih poteh moti življenjski cikel živali, odredijo, da se ta delno ali v celoti zapre za določeno obdobje. V tem času pa se ne sme izvajati nikakršnih del.

Planinska pot se delno ali v celoti zapre za eno ali več let, če zaradi prekomerne uporabe postane nevarna za uporabnike ali pa če se z njeno nepravilno uporabo povzroča vse večja škoda naravi. V času zapore so skrbniki dolžni opraviti ustrezna vzdrževalna dela.

Skrbniki so najmanj enkrat letno dolžni obveščati PZS o stanju planinskih poti, varovalne opreme in oznak na njih, o stroških del po posameznih poteh in tudi oceno skupnega števila njihovih uporabnikov oz. obiskovalcev v tekočem letu. PZS na podlagi tega poročila oceni ali je potrebno uvesti zaporo planinske poti in če je, poda navodilo o zapori izbranemu skrbniku planinske poti²¹.

²⁰ Pravilnik o načinu vzdrževanja in sanacije planinskih poti, Ur.l. RS, št. 80/2008.

²¹ 18. člen ZplanP.

2.4.2. IZBOR SKRBNIKOV IN FINANCIRANJE OPRAVLJANJA SKRBNIŠTVA

Skrbniki so tista PD, ki imajo najmanj 30 polnoletnih članov, od teh članov pa najmanj dva izpolnjujeta predpisane pogoje za markacista, t.j. oseba, ki skrbi za označevanje, vzdrževanje in nadelavo planinskih poti.

Program za usposabljanje za markacista vodi PZS v sodelovanju s KPP. Kandidat za markacista PZS mora ob prijavi biti star najmanj 18 let in imeti končano IV. stopnjo šolske izobrazbe, poznavati snov iz Planinske šole, biti zmožen samostojnega gibanja v planinskem in gorskem svetu in imeti potrjeno članstvo v PD, ki je član PZS. Po uspešno opravljenih izpitnih obveznostih postane kandidat pripravnik za markacista PZS. V tem času mora vsako leto pripravništva pod nadzorom mentorja izvesti najmanj tri različne akcije na planinskih poteh. Kandidat ima lahko status pripravnika največ tri leta. Licenca velja eno leto in se podaljšuje z udeležbo na srečanju markacistov odbora za planinske poti. Kandidat mora predložiti pisno poročilo o delu v preteklem letu, ki ga potrdi matično PD. Na podlagi tega poročila se mu podaljša veljavnost naziva, kar se vpiše v njegovo izkaznico. Poleg tega mora markacist vsakih pet let opraviti dodatno licenčno usposabljanje za opravljanje strokovnega dela na področju planinskih poti, ki ga je potrdil pristojni organ PZS. Pogoj je, da je bil v petih letih aktiven na najmanj petih akcijah. Za uspešno končan licenčni seminar je potrebna 100% udeležba pri teoretičnem in praktičnem delu.²²

PZS pripravi, na podlagi seznama vseh PD, ki so vanjo vključena, seznam izbranih PD, ki izpolnjujejo pogoje za skrbnika, in ga skupaj s seznamom planinskih poti, na katerih naj bi posamezno društvo opravljalo skrbništvo, posreduje Ministrstvu za šport v potrditev. Le-to bo izdalo potrdilo o skladnosti, če bo ugotovilo, da izbrano PD izpolnjuje predpisane pogoje. Po izdaji potrdila dobi

²² B. Jordan, v: B. Seliger, B. Jordan, J. Rovar, T. Tomše, PRIROČNIK ZA MARKACISTE – GRADIVO ZA USPOSABLJANJE MARKACISTOV PZS (2009), str. 8-11.

izbrano društvo status skrbnika in s PZS sklene skrbniško pogodbo za nedoločen čas, v kateri se podrobneje določijo obveznosti skrbnika²³.

Skrbniška pogodba preneha, če se planinske poti ukinejo ali če se ugotovi, da določeno PD več kot tri mesece ne izvaja s skrbniško pogodbo določenih nalog.²⁴

Skrbniki planinskih poti so upravičeni do nadomestila za materialne stroške opravljanja skrbništva, ki jim jih povrne PZS. Omenjena nadomestila mora torej zagotoviti PZS, ki jih pridobi v obliki:

- proračunskih in drugih javnih sredstev, ki jih pridobi za namen svojega delovanja,
- plačil za storitve, ki jih opravlja,
- donacij, volil in daril gospodarskih in drugih subjektov oz. sponzorjev ter
- drugih virov, pridobljenih v skladu z zakonom.²⁵

Velikokrat na pomoč priskočijo torej tudi donatorji, ki na podlagi donatorskih pogodb na različne načine pomagajo pri vzdrževanju planinskih poti, npr. s sofinanciranjem smernih tabel, z zagotavljanjem materiala, helikopterskih prevozov materiala, itd.

2.4.2.1. STANJE V PRAKSI

ZplanP, ki ureja vprašanja v zvezi s planinskimi potmi, je bil, kot že rečeno, sprejet leta 2007 a je njegovo izvajanje v nekaterih točkah ljub temu praktično na začetku. Skrbniške pogodbe, ki naj bi jih PZS sklenila s skrbniki planinskih poti, še vedno niso podpisane. Torej ni nikakršnega pogodbenega razmerja med PZS in skrbniki. Ti vzdržujejo in sanirajo planinske poti, ne da bi bile njihove naloge natančno zapisane v skrbniški pogodbi.

Prav tako pa ni rešeno vprašanje oz. še niso določeni finančni viri za vzdrževanje in opravljanje skrbništva planinskih poti, vsaj kar se tiče nadomestil iz proračunskih

²³ 12. člen ZplanP.

²⁴ ZplanP, Ur.l. RS, št. 61/2007.

²⁵ 20. člen ZplanP.

in drugih javnih sredstev, saj PZS od države ne prejema nikakršnega denarja za vzdrževanje planinskih poti.²⁶

V tujini so stvari mnogo bolje urejene. Npr. v Avstriji so planinske poti del turistične infrastrukture, za katero skrbi država. Finance za vzdrževanje in sanacijo planinskih poti zagotovijo občine, lokalne skupnosti, dežele in država. Podobno je tudi v Italiji, na Južnem Tirolskem in v Franciji.

V Sloveniji pa PZS za te dejavnosti denarja ne dobi, oz. ga dobi iz naslova razpisov. Prav tako večina skrbnikov svoje delo opravlja zastonj, pridobljene finance zgolj pokrijejo izdelavo usmerjevalnih tabel.²⁷ Zato se bo v kratkem oblikovala sprememba zakona.

Na podlagi vsega povedanega je razvidno, da je moč PZS vsaj v posrednem smislu naložiti pristojnost za skrb vzdrževanje planinskih poti, predvsem v smislu nadzora nad skrbniki in nad njihovo koordinacijo, saj slednji planinske poti vzdržujejo na način, kot jim, vsaj konkludentno, če že ne napisano v skrbniški pogodbi, naloži PZS, ravno tako pa so skrbniki dolžni letno poročati PZS o stanju planinskih poti. Vse naštetu tudi vsebujeta 12. in 18. člen ZplanP. Ravno tako je PZS tista, ki izobražuje markaciste, ki skrbijo za planinske poti ter bi v primeru dejanske sklenitve skrbniške pogodbe s skrbniki le-to lahko tudi prekinila.

Pri vsem tem pa nastopi tudi ta problem, da trenutno še nobena planinska pot dejansko nima statusa planinske poti, kot to določa 4. odstavek 9. člena ZplanP, saj prostorski prikaz planinskih poti še ni vzpostavljen.²⁸

ZplanP sicer zelo natančno določa postopke določitve planinske poti, in sicer je planinsko pot potrebno označiti oz. vrisati v ustrezni geodetski načrt, kar zakon imenuje prostorski prikaz planinske poti, nato izračunati njeno površino, tako

²⁶ K. Petek, Komisija za planinske poti, PZS, podatki posredovani preko elektronske pošte (04.06.2013).

²⁷ Delo, Kdo bo financiral vzdrževanje planinskih poti?, URL: <http://www.delo.si/clanek/60998> (04.06.2013).

²⁸ K. Petek, Komisija za planinske poti, PZS, podatki posredovani preko elektronske pošte (12.11.2013).

določeno pot pa nato evidentirati v zemljiškem katastru²⁹. To nalogo bi morala opraviti pristojna planinska zveza in v tem trenutku je to PZS. Slednja pri tem prostorski prikaz planinske poti predstavi na predpisanem geodetskem načrtu, ki je je enak geodetskemu načrtu, namenjenemu za pripravo projektne dokumentacij za gradnjo objektov. Nato sledi izdaja potrdila Ministrstva za okolje in prostor (MOP), ki potrdi dejstvo, da je prostorski prikaz planinskih poti skladen z ZplanP ter na njegovi podlagi izdanimi predpisi.³⁰

Tako torej planinska pot, ki je opredeljena v prostorskem prikazu planinskih poti in za katero je izdano potrdilo MOP, s trenutkom izdaje takega potrdila pridobi status planinske poti³¹. In če v realnosti planinske poti v Sloveniji nimajo tega statusa, niso planinske, kar pomeni, da jih med drugim ni dovoljeno vzdrževati, označevati, in nameščati varovalne opreme, kar potrjujeta tudi dva podzakonska akta, in sicer Pravilnik o načinu vzdrževanja in sanacije planinskih v 3. točki 2. člena ter Pravilnik o označevanju in opremljanju planinskih poti v 1. točki 11. člena, 1. točki 12. člena in 4. točki 14. člena.

Če bi se zakon dejansko tudi izvajal, bi moralo MOP vzpostaviti, voditi in vzdrževati jasno evidenco o planinskih poteh, v kateri bi se vodili vsi bistveni podatki o določeni planinski poti, kot so potek (trasa) planinske poti, katero PD oz. katera pravna ali fizična oseba je skrbnik in morebitne zapore.

Da bo nekoliko lažje predstavljivo, bo nadaljevanje diplomske naloge potekalo, kot da planinske poti dejansko imajo status planinskih poti.

2.5. UPORABA PLANINSKIH POTI

2.5.1. HIPOTETIČNI PRIMER ŠT. 1

Marko in Petra sta se nekega petka v popoldanskih urah dogovorila, da naslednji dan odideta na izlet v gore. Ker sta bila oba dokaj izkušena pohodnika, sta se odločila za vzpon na Špik v Julijskih Alpah. Planinska pot je uvrščena v kategorijo

²⁹ 2. in 3. točka 4. člena ZplanP.

³⁰ 2. Točka 9. Člena ZplanP.

³¹ 4. Točka 9. Člena ZplanP.

zahtevnih označenih poti. Bila sta primerno opremljena in tudi vremenske razmere so bile ugodne.

Po določenem času hoje sta prišla do zahtevnejšega mesta, kjer so bile nameščene varovalne naprave, in sicer jeklena vrv. Ta je bila zaradi dotrajanosti zelo slabo pričvrščena v skalo in je posledično predstavljala resno nevarnost pri uporabi. Poškodba jeklene vrvi ni bila vidna na samem začetku nevarnega mesta, ampak šele na koncu, tako da je bilo nevarnost nemogoče opaziti pred samim začetkom hoje. Prav tako ni bila uvedena zapora planinske poti s strani skrbnikov ali PZS niti ni bilo nikakršnega opozorila, ki bi naznanjal poškodbo varovalne naprave. Marko zato s hojo ni okleval, saj za to ni imel nikakršnega povoda. Na jekleno vrv je pravilno vpel samovarovalni komplet ter si pri hoji pomagal tako, da je jekleno vrv ves čas trdno držal z obema rokama. Ko je že prišel do zadnjega, končnega dela jeklene vrvi, se je le-ta izpela, posledično se je izpel tudi samovarovalni komplet in Marko je zaradi pomanjkanja varovanja padel po pobočju. Pri tem se je hudo poškodoval in potrebna je bila reševalna akcija Gorske reševalne službe, ki ga je pripeljala v bolnišnico.

2.5.2. ANALIZA PRIMERA Z VIDIKA ODŠKODNINSKE ODGOVORNOSTI

ZplanP jasno določa uporabo planinskih poti v 5. členu:

- (1) Uporabniki uporabljajo planinske poti na lastno odgovornost.
- (2) Uporabniki planinskih poti morajo pri uporabi planinskih poti ravnati samoodgovorno in odgovorno do drugih tako, da ne ogrožajo ali poškodujejo sebe ali drugega.
- (3) V informacijskem gradivu o planinskih poteh, planinskih vodnikih ter na turističnih informacijskih tablah in zemljevidih, kjer so označene planinske poti, mora biti zapisano opozorilo, da uporabniki uporabljajo planinske poti na lastno odgovornost. Opozorilo mora biti zapisano v slovenskem jeziku ter v najmanj treh drugih uradnih jezikih Evropske unije.

Planinska pot je torej javna pot in velja kot podaljšek komunikacij v gorskem svetu, po kateri hodimo na lastno odgovornost. Kaj pravzaprav pomeni »na lastno odgovornost«? Gre za dejstvo, da se vsak posameznik kot uporabnik samostojno

odloči, ali bo hodil po »nevarni poti« ali pa se bo nevarnosti raje izognil, tako da se v gore sploh ne bo podal.

Toda, ali se skrbniki in PZS s tem, ko se sklicujejo na to, da je opozorilo »na lastno odgovornost« zapisano v informacijskem gradivu, planinskih vodnikih, itd. razbremenijo svoje odgovornosti za varnost? Bi se svoje odgovornosti razbremenili, če bi opozorilno tablo postavili na prav vsako planinsko pot ali na vsak nevaren odsek poti?

Dejstvo je, da odgovornost še ne obstaja zgolj zaradi tega, ker obstajajo nevarnosti. V nasprotnem primeru bi moralo biti zahajanje v gore prepovedana dejavnost, saj je lahko nevarna in tvegana, nesreče v gorah pa razmeroma pogoste. Vendar pa vsak planinec ve oz. bi moral in mogel vedeti, da so gorski izleti potencialno nevarni, da lahko pride do poškodb, tudi hudih in celo do smrti, in da mora biti posebej previden pri vzpenjanju in sestopanju z vrhov. Mora pa se tudi zavedati, da prav vseh tveganj tudi največja skrbnost ne more odpraviti.³²

Po drugi strani pa so tu še številni pozitivni učinki izletov v gore, navsezadnje število obiskovalcev gora se iz leta v leto povečuje, kar pomeni, da je obiskovanje gora med bolj priljubljenimi načini preživljanja prostega časa. Zato bi bilo nesmiselno, da bi obveljala prepoved izletov v gore, samo zaradi dejstva, ker obstaja potencialna nevarnost za poškodbo ali smrt.

Pojdimo po vrsti z analizo.

Najprej je potrebno ugotoviti, kje je prišlo do škodnega dogodka. Marko in Petra nista hodila po neoznačenem brezpotju, ampak po urejeni planinski poti, ki ima javni značaj in je bila opremljena z varovalno napravo, v tem primeru jekleno vrvjo. Do škodnega dogodka ni prišlo zaradi nesrečnega naključja ali kot posledica naravnega pojava. Do njega je prišlo zaradi dejstva, da je bila jeklena vrv zrahljana in slabo pričvrščena. Ključno za presojo odgovornosti za škodo, ki jo je utrpel Marko, je, da se ugotovi, ali obstaja upravljalec in če obstaja, kdo je

³² D. Možina, Odgovornost države za padajoče kamenje, v: Pravna praksa, 30 (2011), 2, str. 6-9.

upravljalec oz. kdo opravlja gospodarsko javno službo, s katero se zagotavlja trajna in nemotena uporaba.

Kot je že bilo povedano, so upravljalci t.i. skrbniki, kot je navedeno v Zakonu o planinskih poteh (ZplanP). Zakon v 2. členu razloži, kdo so skrbniki, v 12. členu ponazori, kako pride do izbora skrbnikov, v 13. členu pa jasno pove, kako naj skrbnik vzdržuje planinske poti. Zakon pa glede samega vzdrževanja in sanacije planinskih poti dopolnjuje še Pravilnik o načinu vzdrževanja in sanacije planinskih poti.

Zakon o planinskih poteh in Pravilnik o načinu vzdrževanja in sanaciji planinskih poteh sta torej tista, ki skrbnikom nalagata dolžnost, da zagotovijo varnost na spornem področju. Njihova dolžnost je, da planinske poti redno pregledujejo, jih vzdržujejo in sanirajo. PZS ima po mojem mnenju, kljub preneseni pristojnosti za vzdrževanje in sanacijo planinskih poti na skrbnike, še vedno vsaj posredno pristojnost pri skrbi za planinske poti, saj je kot krovna organizacija še vedno tista, ki skrbi za nadzor in koordinacijo nad skrbniki.

V hipotetičnem primeru bi morala biti planinska pot zaradi nevarnosti zaprta za uporabnike. Res, da gre v tem primeru za zelo skrajn ukrep, vendar sam ZplanP dopušča zaporo in v 16. členu tudi našteje razloge zanjo. Da se planinska pot lahko zapre, mora biti torej nevarnost taka, da resno ogroža uporabnike in bo sanacija trajala dalj časa, a ne več kot eno leto. Za zaporo sicer poskrbi PZS na podlagi poročila, ki ga dobi od PD, ki je določeno za skrbnika za to določeno planinsko pot.

Če pogledamo tujo prakso, tj. švicarsko, vidimo, da se varnostni ukrepi uvedejo na podlagi inšpekcijskih pregledov in varnostni ukrep v obliki zapore planinskih poti sledi zgolj v primeru izrednih dogodkov. Pri sami uvedbi varnostnih ukrepov pa so vključeni tudi zasebni strokovnjaki.³³

³³ AG NAGEF – Arbeitsgruppe Naturgefahren des Kantons Bern, Naturgefahren bei Fuss - und Wanderwegen, Aufgaben und Verantwortlichkeiten der Gemeinden, Ausgabe 2011, URL: http://www.bve.be.ch/bve/de/index/mobilitaet/mobilitaet_verkehr/langsamverkehr/fuss-_und_uferwege.assetref/content/dam/documents/BVE/TBA/de/TBA_MV_LV_Fussverkehr_Naturgefahren_bei_Fuss-_und_Wanderwegen.pdf

Ali bi bilo torej možno trditi, da je škodni dogodek nastal zaradi nezadostne skrbnosti skrbnikov, katerim je bila podeljena dolžnost skrbstva za ta določen odsek planinske poti ter PZS, ki kot krovna organizacija ni delovala pravilno in preverila obstoj varnosti za uporabo planinske poti in njene varovalne naprave? Če bi bil odgovor na to vprašanje pritrdilen, potem bi to pomenilo, da je skrbnik poti, zgolj ker ZplanP določa, da mora za pot skrbeti, odgovoren tudi za škodo, nastalo zaradi opustitve.

Takšen sklep bi bil mogoč, če bi bilo govora o javnih cestah, ki jih gradi država oz. občina ter zanje uporablja javna sredstva. Vendar pri planinskih poteh, za katere je Komisija za malo gospodarstvo in turizem v Mnenju k predlogu ZplanP, z dne 28.01.2005, dejala, da veljajo za podaljšek javnih cest³⁴, temu seveda ni tako, saj skrbniki, kot je že bilo zapisano, sredstev za svoje delo, tj. skrb in vzdrževanje, ne prejemajo, ampak je njihovo delo praktično prostovoljno.

Če se na kratko ozremo po ureditvah drugih evropskih držav, kot sta Avstrija in Švica, hitro ugotovimo, da je tam področje financiranja in skrb za planinske poti veliko bolj urejeno kot pri nas.

V Švici je odgovornost, na podlagi Zveznega zakona o sprehajalnih in planinskih poteh (FWG)³⁵, za gradnjo in vzdrževanje sprehajalnih in planinskih poti podeljena občinam in kantonom. Velja, da so organi občin in kantonov dolžni ukrepati, če s strani narave za uporabnike poti grozijo nevarnosti. Zvezni zakon o sprehajalnih in planinskih poteh v 6. členu določa, da morajo kantoni poskrbeti za zasnovo vzdrževanja in signalizacije poti, poskrbeti da so poti prosto dostopne brez možnosti za tveganje ter da je javni dostop poti javno zavarovan. Poleg zveznega zakona je bil sprejet tudi Odlok o sprehajalnih in planinskih poteh (FWV)³⁶, ki podrobnejše ureja določbe FWG-ja.

³⁴ Državni svet Republike Slovenije, Mnenje Komisije za malo gospodarstvo in turizem k predlogu zakona o planinskih poteh 28.01.2005, URL: http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/zakonodaja/izbranZakonAkt?uid=C12565D400354E68C1256F970043DFFF&db=kon_zak&mandat=IV&tip=doc (09.11.2013).

³⁵ Bundesgesetz über Fuss und Wanderwege (FWG); SR 704, od 04.10.1985.

³⁶ Verordnung über Fuss und Wandewege (FWV); SR 704.1, od 26.11.1986.

Odškodninska odgovornost v zvezi z gorskimi izleti

Pri vseh poteh, tj. tiste, ki so uvrščene pod FWG (sprehajalne poti, planinske poti in gorske poti), in tiste, ki niso uvrščene v FWG (alpske planinske poti), imajo občine in kantoni dolžnost zagotavljati javno varnost. Ta dolžnost sicer velja kot načelo, ki ni zapisano v nobenem zakonu, a je izpeljano iz 41. člena švicarskega obligacijskega zakonika³⁷ in vsakomur, ki je zadolžen za zagotavljanje javne varnosti, pa to dolžnost krši, naloži civilno in/ali kazensko odgovornost. Dolžnost zagotavljanja javne varnosti sicer izhaja iz splošne dolžnosti zagotavljanja varnosti, tako posameznih oseb kot tudi institucij.³⁸

Po švicarskem pravu morajo torej odgovorni, v skladu z načelom sorazmernosti, za zagotavljanje varnosti poskrbeti za vse potrebne varnostne in zaščitne ukrepe, kar pomeni, da se morajo zavarovati predvsem tvegana mesta, ki presegajo pričakovano tveganost na in med samim pohodom (npr. ozke steze, na katerih obstaja povečana možnost padca, ali predeli, za katere velja povečana možnost rušenja kamnov). Sama sorazmernost in smiselnost zaščitnih ukrepov pa je odvisna od stopnje ugotavljanja tveganja, po drugi strani pa tudi od človeških, časovnih in finančnih zmožnosti.

Na podlagi zveznega zakona FWG je kanton Bern zavezal občine, da poti načrtujejo, gradijo in vzdržujejo ter da storijo vse, kar je potrebno, da so poti prosto dostopne in varne. Občine tako v prvi vrsti nosijo odgovornost v primeru, da se posameznik pri uporabi poti, zaradi pomanjkljivosti ali slabe izvedbe dela, poškoduje.

Vendar pa zvezni zakon FWG tudi zelo jasno določa, da občine ne nosijo 100% odgovornosti. Ker se sprehajalne in planinske poti nahajajo sredi narave, določena tveganja kljub temu obstajajo. Ne more se zagotoviti popolna ali stalna varnost in uporabniki morajo računati na nevarne naravne pojave, kot so spomladanski plazovi ali nanosi, padajoče kamenje in plazovi ter pobočni nanosi pri močnih padavinah. Prav tako morajo biti uporabniki sami sposobni varnega premikanja po

³⁷ Schweizerische Zivilgesetzbuches (Fünfter Teil: Obligationenrecht), Artikel 41.

³⁸ AG NAGEF – Arbeitsgruppe Naturgefahren des Kantons Bern, Naturgefahren bei Fuss- und Wanderwegen, Aufgaben und Verantwortlichkeiten der Gemeinden, Ausgabe 2011, URL: http://www.bve.be.ch/bve/de/index/mobilitaet/mobilitaet_verkehr/langsamverkehr/fuss-_und_uferwege.assetref/content/dam/documents/BVE/TBA/de/TBA_MV_LV_Fussverkehr_Naturgefahren_bei_Fuss-_und_Wanderwegen.pdf, str. 3-5, (09.11.2013).

Odškodninska odgovornost v zvezi z gorskimi izleti

planinskih poteh, v dobri fizični pripravljenosti, s primerno opremo in z znanjem, kako opremo uporabljati ter ne nazadnje, poznati morajo nevarnosti v gorah.³⁹

Kanton je odgovoren tudi za signalizacijo (označbo) poti v skladu z načrtom Wanderroutennetz⁴⁰. Kdor signalizira pešpot (imensko alpsko pot) po SN 640 829a prevzame odgovornost, da zaradi njegove označitve poti nihče ne bo utrpel škode. Oseba, ki je odgovorna za signalizacijo poti, se svoje odgovornosti ne razbremeni, če bi uporabniki poti zaradi zmedene ali poškodovane signalizacije prišli do nevarnega prepada.⁴¹

Iz vsega povedanega je moč sklepati, da kantoni in občine nosijo odgovornost za varnost in ustreznost poti, vendar pa je po drugi strani potrebno upoštevati tudi odgovornost samih uporabnikov gorskih ali predalpskih poti. Uporabniki planinskih poti nosijo celo višjo stopnjo lastnega tveganja, kar pomeni, da morajo osebno oceniti stopnjo nevarnosti, se obnašati vremenu in dnevnem času primerno, ravno tako pa upoštevati tudi svojo fizično sposobnost in imeti ustrezno opremo.

Zvezni zakon o spremembah in dopolnitvah švicarskega civilnega zakonika (Peti del: Obveznosti) 411. člen⁴² sicer pravi: »Kdor protipravno povzroči škodo drugemu, bodisi namerno ali pa iz malomarnosti, je dolžan zagotoviti nadomestilo.«, vendar pa odgovornosti ni moč nemudoma naprtiti občinam in kantonom, ampak je potrebno vsak primer natančno preučiti in preveriti izpolnitev dolžnosti na obeh straneh, tj. pri skrbnikih in uporabnikih.

³⁹ AG NAGEF – Arbeitsgruppe Naturgefahren des Kantons Bern, Naturgefahren bei Fuss- und Wanderwegen, Aufgaben und Verantwortlichkeiten der Gemeinden, Ausgabe 2011, URL: http://www.bve.be.ch/bve/de/index/mobilitaet/mobilitaet_verkehr/langsamverkehr/fuss-_und_uferwege.assetref/content/dam/documents/BVE/TBA/de/TBA_MV_LV_Fussverkehr_Naturgefahren_bei_Fuss-_und_Wanderwegen.pdf, str. 5-11, (09.11.2013).

⁴⁰ Gre za varnostni načrt, v katerega so vključene določene kategorije poti in vsebuje naslednje podatke, kot so opis poti, znane in pričakovane naravne nevarnosti z navajanjem krajev, ureditev odgovornosti, organizacijo sistema poročanja ter pogostost, obseg in vsebino rednih pregledov in ukrepov vodilnih.

⁴¹ AG NAGEF – Arbeitsgruppe Naturgefahren des Kantons Bern, Naturgefahren bei Fuss- und Wanderwegen, Aufgaben und Verantwortlichkeiten der Gemeinden, Ausgabe 2011, URL: http://www.bve.be.ch/bve/de/index/mobilitaet/mobilitaet_verkehr/langsamverkehr/fuss-_und_uferwege.assetref/content/dam/documents/BVE/TBA/de/TBA_MV_LV_Fussverkehr_Naturgefahren_bei_Fuss-_und_Wanderwegen.pdf, str. 9, (09.11.2013).

⁴² Bundesgesetz betreffend die Ergänzung des Schweizerischen Zivilgesetzbuches (Fünfter teil: Obligationenrecht), Artikel 411.

Odškodninska odgovornost v zvezi z gorskimi izleti

Avstrijska ureditev je podobna. Avstrijski ODZ v § 1319a določa, «da v primeru, ko zaradi pomanjkljivega stanja poti pride do smrti, poškodbe telesa ali okvare zdravja ali poškodbe stvari, odgovarja tisti, ki je odgovoren za pravilno stanje poti, če je sam ali njegovi ljudje napako poti povzročil namenoma ali s hudo malomarnostjo⁴³. Vendar pa se člen razlikuje od splošnih načel, saj je lastnik poti odgovoren le za hudo napako.

Za lastnika poti šteje tista oseba, ki nosi stroške postavitve in vzdrževanja in ki ima pravico do razpolaganja, to pa so občine, lokalne skupnosti, dežele in država. Lastnik je odgovoren za stanje poti v skladu s predpisi. Kot pot Avstrijci štejejo vsako zemljišče, ki se lahko uporabi s strani vsake osebe pod istimi pogoji za promet ali za točno določene namene prometa, tudi če je namenjena le za omejen krog uporabnikov. K poti spadajo tudi varovalne naprave (klini, varovalne vrvi, itd.) in prometu namenjene naprave, posebej mostovi, oporni zidovi, podporni zidovi, prehodi, jarki in zasaditve. Pot je pomanjkljiva, če zaradi zanemarjanja vzdrževanja nastane škoda ali zaradi sejanja nastane nenavadna škoda, če se vir nevarnosti ne odstrani ali če manjkajo varnostne naprave.⁴⁴

Iz tuje ureditve torej izhaja, da so dolžnosti in obveznosti skrbnikov planinskih poti jasno zapisane v zakonih, da pa je tudi s strani države zagotovljeno financiranje skrbnikov. V Sloveniji to drži zgolj za javne ceste, pri planinskih poteh pa žal ne. Dolžnosti skrbnikov so že zapisane, toda skrbniki skrbijo za planinske poti, ne da bi za to prejeli kakršno koli plačilo. In če torej princip odgovornosti iz javnih cest prenesemo na planinske poti, to ne bo ravno pravično, saj bomo od skrbnikov zahtevali, da odgovarjajo, delo pa kljub temu opravljajo prostovoljno. Glede na 5. člen ZplanP, ki pravi, da se planinske poti uporabljajo na lastno odgovornost, bo zaključek o odškodninski odgovornosti skrbnikov tak, da odgovornost skrbnikov ni podana.

Kaj pa v primeru, da bi Marko in Petra hodila po planinski poti, na kateri bi bila uvedena zapora, razlog za njo pa bi bila poškodba varovane opreme?

⁴³ R. Welser, BÜRGERLICHES RECHT (2007), str. 368.

⁴⁴ R. Welser, BÜRGERLICHES RECHT (2007), str. 368.

Kot zaporo bi lahko mislili dvoje: ali fizično prepreko (npr. napeta veriga ali ovira v obliki hloda) ali pa zgolj pisno prepoved prečkanja planinske poti z opozorilom na nevarnost. Vsekakor pa pisne prepovedi in opozorila na nevarnost ne smemo enačiti z zapisom »na lastno odgovornost«.

V avstrijskem pravu v skladu s § 1319a velja, »da se oškodovanec ne more sklicevati na napako, če je uporabljal pot na nedovoljen način in je bila nedovoljenost uporabniku izrecno ali konkludentno znana oz. mu ni mogla ostati neznan«.

V Sloveniji so obvestila o zaporah planinske poti javne in objavljene tako na spletni strani PZS⁴⁵, kakor tudi v medijih⁴⁶ in so v današnjih časih dostopni praktično vsem, zato bi bilo sklicevanje na nevednost popolnoma nesmiselno. Z zaporo mislimo zgolj na pisno prepoved prehoda, saj je tudi v Pravilniku o označevanju in opremljanju planinskih poti v 8. členu jasno zapisano, da mora biti pod usmerjevalno tablo tiste planinske poti, ki je zaprta za določen čas, nameščena opozorilna tabla v rdeči barvi, na kateri je v beli barvi napisano besedilo: »OPOZORILO! PLANINSKA POT JE ZAČASNO ZAPRTA!«, ki pa mora biti napisano tudi v angleškem, nemškem, italijanskem in francoskem jeziku.

Če zopet pogledamo na področje javnih cest in cestnega prava, vidimo, da je upravljalec ceste dolžan uporabnike opozoriti na nevarnost, kar pa še ne pomeni, da potem nima nobene odgovornosti več. Za morebitne škodne dogodke bi upravljalec oz. skrbnik planinske poti morda lahko nosil breme odškodninske odgovornosti, vendar nikakor ne v tem opisanem primeru, saj ne smemo pozabiti, da sta uporabnika v primeru pisne prepovedi uporabe planinske poti zavestno kršila to prepoved in samostojno tvegala nastanek škodnega dogodka, kar pa lahko očitata izključno sebi in nikomur drugemu.

Če lahko trdimo, da v primeru prepovedi uporabe oz. opozorila na nevarnost ugotavljanje obstoja odškodninske odgovornosti ni vedno popolnoma jasno, pa v

⁴⁵ Z. Mihelič, Zaradi skalnega podora zaprti poti s Kriških podov in Mlinarice na sedlo Planja (in tako tudi na Razor), URL: <http://kpp.pzs.si/novice.php?pid=8358> (10.07.2013).

⁴⁶ M. Noč, Hanzova pot je uradno zaprta, URL: <http://www.gore-ljudje.net/novosti/69272/> (10.07.2013).

primeru opozorila »na lastno odgovornost« te polemike ni, saj včasih nevarnost sama po sebi ni takšna, da bi zahtevala oz. omogočala preprečitev uporabe in je postavitvev opozorila »na lastno odgovornost« edina možna rešitev. Slednje ne povzroči premika odgovornosti, od oškodovanca na skrbnika planinske poti in oškodovanec bi na sodišču težko dokazal svojo pravico do odškodnine.

S to trditvijo lahko torej odgovorimo na zgoraj zastavljeni vprašanji, ali bi se skrbniki in PZS s postavitvijo tabel »na lastno odgovornost« razbremenili odgovornosti, oz. ali bi se odgovornosti razbremenili, če bi table postavili na prav vsako planinsko pot ali na vsak nevaren odsek poti. Odgovor je torej nikalen, saj se v tem primeru sklicujemo na uporabo 5. člena ZplanP.

Preden pa začnemo razpravljati o odškodninski odgovornosti, moramo najprej razjasniti sam pojem. Odškodninska odgovornost predstavlja obveznost stranke, da poravna škodo, za katero je odgovorna. S plačilom odškodnine mora postati položaj oškodovanca tak, kakršen bi bil, če do škodnega dogodka ne bi prišlo. Povzročitelj pa je škodo dolžan povrniti tedaj, če ne uspe dokazati, da je škoda nastala brez njegove krivde.

Da pa odškodninska odgovornost lahko nastane, morajo nastopiti določena pravna dejstva, na nastop katerih pravo veže obveznost povrniti škodo. Ta pravna dejstva imenujemo predpostavke ali elementi odškodninske odgovornosti, ki so:

- nedopustno ravnanje,
- nastanek pravno priznane škode,
- vzročna zveza med nedopustnim ravnanjem in nastalo škodo ter
- odgovornost.

Navedene predpostavke morajo biti podane kumulativno, kajti če manjka le ena, odškodninske odgovornosti ni.

Glede na to, da poznamo več vrst odškodninske odgovornosti, je potrebno opozoriti, da predpostavke pri le-teh ne nastopajo v enaki pojavnih oblikah pri vseh vrstah. Na podlagi dejstva, v kakšni pojavnih oblikah nastopa predpostavka protipravnosti, poznamo poslovno (pogodbeno) odškodninsko odgovornost, kjer škoda nastane, ker je nekdo prekršil poslovno (pogodbeno) obveznost, ki jo je imel

do drugega, ter neposlovno (deliktno) odškodninsko odgovornost, kjer je škoda nastala, ker je nekdo posegel v tujo korist, ne da bi bil z oškodovancem v kakšni poslovni zvezi. Ali je krivda kot predpostavka odškodninske odgovornosti podana ali ne, pa je merilo za razlikovanje med krivdno ali objektivno odgovornostjo. Pri prvi je krivda kot predpostavka podana, pri drugi pa ne, prav tako velja za protipravnost ravnanja.⁴⁷

V hipotetičnem primeru bom presojala neposlovno (krivdno) odškodninsko odgovornost PZS in skrbnikov planinske poti.

Za nastanek deliktne odškodninske odgovornosti morajo biti podane kumulativno vse štiri zgoraj našteje predpostavke, kajti odsotnost zgolj ene izmed njih izključi odškodninsko odgovornost zatrjevanega povzročitelja škode. Zato je potrebno natančno preučiti vsako predpostavko posebej in nato še vse skupaj, saj neizpolnjenost katerekoli izmed njih ne povzroči nastanka odškodninske odgovornosti kot vrste obligacijskega razmerja, katerega vsebina sta odškodninska obveznost odgovorne osebe in odškodninska terjatev oškodovanca. Izhajati moramo iz splošnega pravila o neposlovni odškodninski odgovornosti, ki je določeno v prvem odstavku 131. člena Obligacijskega zakona (OZ)⁴⁸ in ima naravo splošnega pravila o deliktne odškodninski odgovornosti:

»Kdor povzroči drugemu škodo, jo je dolžan povrniti, če ne dokaže, da je škoda nastala brez njegove krivde.«

V prvem delu določbe (*»kdor povzroči drugemu škodo, jo je dolžan povrniti«*) so zajete prve tri predpostavke neposlovne odškodninske odgovornosti (nedopustno ravnanje, škoda in vzročna zveza), v drugem delu (*»če ne dokaže, da je škoda nastala brez njegove krivde«*) pa še četrta predpostavka (krivda).

2.5.2.1. NEDOPUSTNO RAVNANJE (PROTIPRAVNOST)

⁴⁷ N. Plavšak, v: N. Plavšak, M. Juhart, R. Vrenčur, OBLIGACIJSKO PRAVO: SPLOŠNI DEL (2009), str. 469-473.

⁴⁸ Obligacijski zakonik (OZ), Ur. l. RS, št. 83/2001, Ur.l. RS, št. 32/2004, 28/2006Odl.US: U-I-300/04-25, 29/2007Odl.US: U-I-267/06-41, 40/2007, 97/2007-UPB1, 30/2010Odl.US: U-I-207/08-10, Up-2168/08-12.

Generalno načelo neminem leadere, tj. nikomur škodovati, ki je zapisano v 10. členu OZ in vsebinsko usmerja nedopustno ravnanje, pravi:

»Vsak je dolžan vzdržati se ravnanja, s katerim bi utegnil drugemu povzročiti škodo.«

Ko govorimo o protipravnosti, mislimo torej na nedopustnost, nasprotje z dopustnostjo oz. neskladnost s sistemom vrednot. Ravnanje, ki velja za protipravno in iz katerega izvira odškodninska odgovornost, mora biti v nasprotju z zapisanimi ali nezapisanimi pravnimi normami oz. na nedovoljen način mora posegati v pravno varovane interese. Protipravnost ravnanja obsega tako aktivna (storitvena) kot tudi pasivna (opustitvena) ravnanja⁴⁹.

Ali je moč iz hipotetičnega primera razbrati, da je šlo za opustitveno ravnanje, tako skrbnikov, ki niso poskrbeli za ustrezno sanacijo jeklene vrvi na zahtevnem delu planinske poti, kot tudi PZS, ki ni preverjala dela skrbnikov in jim dala navodila, da se planinska pot zapre? Je protipravnost njihovega ravnanja res podana?

Pritrdilen odgovor bi predpostavljajal, da skrbniki odškodninsko odgovarjajo za vse svoje opustitve, vendar 5. člen ZplanP še vedno narekuje, da uporabniki planinske poti uporabljajo na lastno odgovornost. Ne smemo pozabiti, da planinske poti predstavljajo javno dobro in nikjer, s tem mislimo na zakone ali druge podzakonske akte, ni zapisano, da je prav vsako javno dobro pokrito z odškodninsko odgovornostjo. Država ni dolžna vsakomur omogočiti varno uporabo javnega dobra, ampak mora prvenstveno poskrbeti vsak sam zase in za svojo varnost.⁵⁰ In če že država ne odgovarja venomer za varno uporabo javnega dobra, potem ne moremo pričakovati, da bi za varno uporabo planinskih poti odgovarjal skrbnik oz. PZS.

Samo protipravno ravnanje pa še ne pomeni, da bo škoda tudi dejansko nastala. Vzdržati se torej je potrebno ravnanja, ki bi *lahko* povzročilo škodo. Takšno ravnanje nima značilnosti protipravnosti zgolj tedaj, ko je oškodovanec sam

⁴⁹ D. Možina, NEPOGODBENO ODŠKODNINSKO PRAVO II., OBLIGACIJSKO PRAVO (2011), str. 1.

⁵⁰ D. Možina, Odškodninska odgovornost države v sistemu obligacijskega prava, v: Konferenčni zbornik, XI. Dnevi civilnega in gospodarskega prava, 11 (2013), str. 55-66.

prevzel tveganje za nastop negativnih posledic, ki lahko nastanejo zaradi takšnega ravnanja⁵¹.

Torej, če bi Marko in Petra uporabila planinsko pot kljub uvedeni pisni prepovedi uporabe planinske poti, je še toliko bolj nesmiselno govoriti o protipravnosti ravnanja skrbnikov oz. PZS zaradi morda nepravočasne in nezadostne skrbi za sanacijo in vzdrževanje planinske poti in njihovi odškodninski odgovornosti.

Poudariti je potrebno še, da poznamo dva koncepta protipravnosti, in sicer protipravnost ravnanja in protipravnost posledice. S prvim mislimo na ravnanje, ki je v nasprotju s pravnimi normami, z drugim pa vse posege v varovane dobrine, ki so nedopustni, v kolikor niso izrecno dopustni. Koncepta se seveda dopolnjujeta, kajti če je protipravno samo ravnanje, je protipravna tudi škoda. Vendar pa obstaja tudi izjema, ko je nedopustnost ravnanja v določenih primerih lahko izključena, škoda, ki kot posledica takega ravnanja nastane, pa je še vedno nedopustna oz. protipravna.

Gre za položaje, s katerimi je zakonodajalec želel zavarovati interes povzročitelja škode in so posebej določeni v OZ. To pomeni, da sicer nedopustno ravnanje postane dopustno oz. dovoljeno s stališča odškodninskega prava, kajti še vedno povzroči škodljive posledice, vendar pa zaradi posebnega pravila v OZ nima narave nedopustnega ravnanja⁵².

Taka ravnanja so:

- silobran (1. odst. 138. člena OZ),
- skrajna sila (2. odst. 138. člena OZ),
- odvrčanje škode od drugega (3. odst. 138. člena OZ),
- dovoljena samopomoč (139. člen OZ) in
- privolitev oškodovanca (140. člen OZ).

⁵¹ N. Plavšak, v: N. Plavšak, M. Juhart, R. Vrenčur, OBLIGACIJSKO PRAVO: SPLOŠNI DEL (2009), str. 505.

⁵² D. Možina, NEPOGODBENO ODŠKODNINSKO PRAVO II., OBLIGACIJSKO PRAVO (2011), str. 2.

2.5.2.2. ŠKODA

Obstaja širši in ožji pojem škode. S prvim mislimo na vsak negativen poseg v pravno sfero drugega, z drugim pa pravno priznano škodo⁵³. In le škoda v ožjem pomenu oz. pravno priznana škoda je tista, za katero pravo (zakon) kot sankcijo določa odškodninsko odgovornost⁵⁴.

Oblike pravno priznanih škod najdemo v 132. členu OZ⁵⁵, in sicer premoženjsko škodo opisuje prvi del določbe (*»škoda je zmanjšanje premoženja (navadna škoda), preprečitev povečanja premoženja (izgubljeni dobiček)«*), nepremoženjsko škodo pa drugi del določbe (*»povzročitev telesnih ali duševnih bolečin ali strahu drugemu ter okrnitev ugleda pravne osebe«*).

Premoženjska škoda predstavlja vsak poseg v premoženjskopravno sfero drugega, ki je začrtana s premoženjskimi pravicami (stvarne, obligacijske, korporacijske pravice, vrednostni papirji in pravice intelektualne lastnine), katerih imetnik je ta subjekt. Za pravno priznano premoženjsko škodo se šteje le tista kršitev pravic drugega, ki povzroči zmanjšanje premoženja oškodovanca (navadna škoda) in preprečitev povečanja premoženja oškodovanca (izgubljeni dobiček)⁵⁶.

Nepremoženjska škoda pa je tista, ki prizadene nepremoženjsko oz. osebnostno sfero človeka, torej osebnostne pravice (življenje, zdravje, telesna integriteta, itd.). Tudi tu mora nastati škoda, ki je pravno priznana⁵⁷. In tako je v OZ v 132. in 179. členu določena pravno priznana nepremoženjska škoda, na podlagi katere lahko upravičenec uveljavlja pravično denarno odškodnino:

- telesne bolečine,

⁵³ N. Plavšak, v: N. Plavšak, M. Juhart, R. Vrenčur, OBLIGACIJSKO PRAVO:SPLOŠNI DEL (2009), str. 522-523.

⁵⁴ N. Plavšak, v: N. Plavšak, M. Juhart, R. Vrenčur, OBLIGACIJSKO PRAVO:SPLOŠNI DEL (2009), str. 523.

⁵⁵ 132. Člen OZ: *»Škoda je zmanjšanje premoženja (navadna škoda), preprečitev povečanja premoženja (izgubljeni dobiček), pa tudi povzročitev telesnih ali duševnih bolečin ali strahu drugemu ter okrnitev ugleda pravne osebe (nepremoženjska škoda).«*

⁵⁶ N. Plavšak, v: N. Plavšak, M. Juhart, R. Vrenčur, OBLIGACIJSKO PRAVO:SPLOŠNI DEL (2009), str. 524-525.

⁵⁷ N. Plavšak, v: N. Plavšak, M. Juhart, R. Vrenčur, OBLIGACIJSKO PRAVO:SPLOŠNI DEL (2009), str. 526.

Odškodninska odgovornost v zvezi z gorskimi izleti

- duševne bolečine zaradi zmanjšanja življenjske aktivnosti, skaženosti, razžalitve dobrega imena in časti, okrnitve svobode ali osebnostne pravice ali smrti bližnjega ter posebna težka invalidnost bližnjega,
- strah,
- dejanje zoper spolno nedotakljivost, dostojanstvo osebnosti ali morale ter
- okrnitev ugleda pravne osebe⁵⁸.

Razlika med premoženjsko in nepremoženjsko škodo se pojavi pri samem namenu povračila škode. Premoženjska škoda se hitro sanira z denarno vsoto, zato da se povrne stanje, kakršno je bilo pred samim škodnim dogodkom. Pravična denarna odškodnina pri premoženjski škodi pomeni torej reparacijo. Pri nepremoženjski škodi pa pravična denarna odškodnina služi kot moralno zadoščenje oz. satisfakcija. Nepremoženjska škoda se bo lahko povrnila z denarno odškodnino ali nedenarno sankcijo, tj. objavo sodbe ali popravka (v primeru kršitev osebnostnih pravic)⁵⁹.

Še ena razlika pa se pokaže v tem, da je premoženjska škoda na splošno priznana, za kar pa ne moremo vedno reči pri nepremoženjski, kajti pri njej so priznane le tiste oblike, ki jih določa zakon in pri katerih se določeni posegi v nepremoženjske dobrine odrazijo v trpljenju. Izjema od tega je zgolj takrat, ko že sam poseg predstavlja pravno priznano škodo⁶⁰.

V hipotetičnem primeru sicer ni bilo nazorno omenjeno, kakšne poškodbe so oškodovancu nastale, vendar lahko sklepamo, da si je najmanj hudo poškodoval kako okončino ali notranji organ, v najhujšem scenariju bi lahko tudi izgubil življenje zaradi teže poškodb. V tem primeru bo seveda upravičen tako do povrnitve premoženjske škode (stroški zdravljenja, izgubljeni zaslužek, škoda zaradi trajnega povečanja potreb oškodovanca, stroški za pogreb ali povrnitev škode zaradi izgubljenega preživljanja oseb, ki jih je umrla preživljal), kot tudi do nepremoženjske.

⁵⁸ D. Možina, NEPOGODBENO ODŠKODNINSKO PRAVO III., OBLIGACIJSKO PRAVO (2011), str. 6.

⁵⁹ D. Možina, NEPOGODBENO ODŠKODNINSKO PRAVO III., OBLIGACIJSKO PRAVO (2011), str. 5.

⁶⁰ D. Možina, NEPOGODBENO ODŠKODNINSKO PRAVO III., OBLIGACIJSKO PRAVO (2011), str. 5-6.

2.5.2.3. VZROČNA ZVEZA

Med nedopustnim ravnanjem povzročitelja in pravno priznano škodo, ki je nastala oškodovancu, mora obstajati vzročna zveza (pravno relevanten kavzalen neksus)⁶¹. Škodo lahko povzroči več dogodkov (nedopustnih ravnanj), zato moramo iz množice le-teh, ki so privedli do škode izluščiti tiste, ki jih lahko štejemo za pravno relevantni vzrok⁶². Nekateri vzročnost opisujejo tudi kot »pripisljivost«, saj gre predvsem za to, katere izmed posledic ravnanja povzročitelja se mu lahko pripišejo⁶³.

OZ sicer nikjer ne razloži, kako presoјati to zvezo oz. pripisljivost med nedopustnim ravnanjem in posledico (škodo), zato sta odgovor dali pravna teorija in sodna praksa. V našem pravnem redu razlikujemo tri teorije o vzročni zvezi, in sicer:

- ekvivalenčna teorija ali sine qua non,
- teorija adekvatne vzročnosti in
- teorija ratio legis vzročnosti.

Po *ekvivalenčni teoriji* so vzrok vse tiste okoliščine, brez katerih posledica ne bi mogla nastati, torej so vse enakovredne. Če potemtakem odmislimo določen pogoj in ugotovimo, da v tem primeru tudi posledica ne bi nastala, je vzročnost podana. Problem pa se pri tej vzročnosti kaj hitro pokaže, in sicer katero okoliščino šteti za primerno in pravično, kajti ekvivalenčna teorija ne razlikuje med bolj ali manj pomembnimi vzroki. Lahko rečemo, da je teorija preširoka in je uporabno zgolj kot metoda preverjanja, ko nam je vzročnost že znana⁶⁴.

Zato so nam v takih primerih v pomoč drugi dve omenjeni teoriji o vzročnosti.

⁶¹ D. Možina, NEPOGODBENO ODŠKODNINSKO PRAVO III., OBLIGACIJSKO PRAVO (2011), str. 1.

⁶² A. Polajnar-Pavčnik, Vzročnost kot pravno vrednostni pojem, v: Zbornik znanstvenih razprav, 53 (1993), str. 179-180.

⁶³ D. Možina, NEPOGODBENO ODŠKODNINSKO PRAVO III., OBLIGACIJSKO PRAVO (2011), str. 1.

⁶⁴ D. Možina, NEPOGODBENO ODŠKODNINSKO PRAVO III., OBLIGACIJSKO PRAVO (2011), str. 1.

Po *teoriji o adekvatni vzročnosti* se izmed več možnih vzrokov za, vzrok šteje tisti dejavnik, ki redoma ali praviloma ali vsaj statično relevantno povzroči prav takšno posledico, ki je nastala v konkretnem primeru. Merilo je predvsem predvidljivost posledice z vidika povprečno izkušenega človeka, zato teorija izključuje vse skrajno izjemne, zelo nenavadne primere, v katerih je posledica neadekvatna glede na ravnanje. Teorija o adekvatni vzročnosti je dopolnitev ekvivalenčni teoriji, kot korekcijo njenih preširokih rezultatov⁶⁵.

Pri *teoriji o ratio legis vzročnosti* pa se kot vzrok upošteva tisto ravnanje, ki ga pravna norma glede na svoj namen šteje kot vzrok. Uporablja se predvsem v primerih, ko škodno ravnanje pomeni kršitev določenih varnostnih predpisov (npr. varnost v cestnem prometu, varnost pri delu, itd.), praviloma pa bo v takem primeru podana tudi adekvatna vzročnost⁶⁶.

Glede na vse, kar je bilo povedano, bi lahko v hipotetičnem primeru govorili o teoriji o adekvatni vzročnosti, ki pa se opira na teorijo o ratio legis vzročnosti, saj škodno ravnanje (opustitev upravljalvske dolžnosti vzdrževanja in sanacije planinske poti s strani skrbnikov ter pomanjkanje nadzora nad njimi s strani PZS) pomeni kršitev varnostnih predpisov, ki so zapisani v ZplanP. Teorija o adekvatni vzročnosti je najbolj razširjena teorija v Evropi in ker se slovenska praksa zgleduje po germanski, sta adekvatnost in ratio legis kriterija za ugotavljanje vzročnosti.

2.5.2.4. ODGOVORNOST

Slovensko pravo loči dve vrsti odgovornosti, in sicer krivdno (subjektivno) odgovornost in objektivno (kavzalno, kvazideliktno) odgovornost. S prvo mislimo na tisto vrsto odškodninske odgovornosti, pri kateri krivda in protipravnost nastopata kot predpostavki te odgovornosti. Pri objektivni odškodninski odgovornosti, ki je določena v drugem odstavku 131. člena OZ⁶⁷, pa krivda ni predpostavka te odgovornosti, prav tako ne protipravnost. Odgovorna oseba

⁶⁵ D. Možina, NEPOGODBENO ODŠKODNINSKO PRAVO III., OBLIGACIJSKO PRAVO (2011), str. 1.

⁶⁶ D. Možina, NEPOGODBENO ODŠKODNINSKO PRAVO III., OBLIGACIJSKO PRAVO (2011), str. 1.

⁶⁷ 131. Člen OZ: »Za škodo od stvari ali dejavnosti, iz katerih izvira večja škodna nevarnost za okolico, se odgovarja ne glede na krivdo.«

odgovarja, ker škoda izvira iz delovanja nevarne stvari oz. nevarne dejavnosti in ne glede na svojo skrbnost.

Katera oblika odgovornosti je podana v hipotetičnem primeru?

Če rečemo, da so PZS in skrbniki objektivno odgovorni za varnost uporabnikov planinskih poti, potem gremo v smeri razmišljanja, da je zahajanje v gore nevarna dejavnost, za kar pa osebno menim, da je povsem pretirano. Sodna praksa je namreč *nevarno dejavnost* opredelila kot »dejavnost, ki zaradi svoje narave in načina opravljanja pomeni povečano nevarnost za nastanek škode«.⁶⁸

To bi pomenilo, da se objektivna odgovornost ne bi smela raztezati na nevarnosti vsakdanjega življenja, temveč zgolj na »dejavnosti, katerih izvajanja kljub potrebni skrbnosti ni mogoče vselej nadzorovati ali obvladati njihovih učinkov«⁶⁹. Res je, da so izleti v gore lahko nevarni, navsezadnje to potrjuje veliko število nesreč, ki se uporabnikom pripetijo vsako leto, vendar pozabljamo, da so v precejšnjem številu za samo nesrečo odgovorni uporabniki sami, zaradi neprimerne opreme, pomanjkljivega znanja in precenjevanja lastnih sposobnosti, neupoštevanja neugodnih vremenskih razmer, itd.

Na področju gorništva obstaja namreč vrsta različnih pravil, priročnikov, gorskih vodnikov in varnostnih standardov v zvezi z nevarnostmi v gorah⁷⁰, iz katerih je mogoče povzeti tudi načela skrbnosti, ki jih je uporabnik dolžan upoštevati, da odvrne nevarnost od sebe in soudeležencev⁷¹.

Glede na povedano lahko rečemo, da gre pri uporabi planinskih poti za običajno dejavnost, ki ob skrbnem upoštevanju pravil, kako se v gore podati varno, ne predstavlja povečane nevarnosti za nastanek škode (poškodbe). Zato, in tudi na podlagi dejstva, da je objektivna odgovornost zgolj izjema, katere uporaba mora biti izrecno navedena v zakonu, menim, da je potrebno hipotetični primer obravnavati v smislu krivdne odškodninske odgovornosti.

⁶⁸ Sodba VS II Ips 562/2005 z dne 07.12.2006.

⁶⁹ Sodba VS II Ips 562/2005 z dne 07.12.2006.

⁷⁰ Glej nasvete za varnost PZS, URL: <http://www.pzs.si/vsebina.php?pid=36>, (26.07.2013).

⁷¹ D. Možina, v: V. Bergant Rakočević, idr., ŠPORT & PRAVO (2008), str. 285-286.

Odškodninska odgovornost v zvezi z gorskimi izleti

Da bi torej krivda kot predpostavka deliktne odškodninske odgovornosti obstajala, morata biti podana dva sklopa okoliščin, ki se nanašata na povzročitelja škode:

- storilec mora biti deliktno sposoben in
- storilec mora ravnati naklepno oz. malomarno.

Deliktna sposobnost storilca pomeni, da je oseba sposobna prevzeti odgovornost za škodo. Deliktno sposobne so samo razsodne (prištevne osebe), razsodnost pa se pri dopolnjenih 14. letih domneva in tako oseba pri tej starosti odgovarja po splošnih pravilih odgovornosti za škodo⁷².

Iz hipotetičnega primera bomo sklepali, da sta oba akterja deliktno sposobna, zato se ne bomo spuščali v podrobnosti deliktne sposobnosti.

Osnovni obliki krivde, kot ju navaja OZ v 135. členu⁷³, a ju ne definira, sta torej naklep in malomarnost.

Naklepno ravnanje predstavlja ravnanje (storitev ali opustitev), pri katerem je storilec vedel, da bo nastala negativna posledica. Pri naklepem ravnanju govorimo torej o namerni povzročitvi škode, pri tem pa ni pomembno, ali je storilec ravnal z namenom povzročiti škodo, ampak zadostuje že samo vedenje, da bo zaradi njegovega ravnanja nastala škoda.⁷⁴

Merilo za presojo namena mora biti konkretno in subjektivno (culpa in concreto), kar pa pomeni, da je potrebno zavestno in voljno sestavino presojati po tem povzročitelju prepovedane posledice in ne po povprečnem povzročitelju.

V teoriji sicer ločujemo med direktnim⁷⁵ in eventualnim naklepom⁷⁶, vendar v praksi ločevanje nima kakšnega praktičnega pomena, saj zadostuje, da je bila

⁷² Glej 136. člen in 137. člen OZ.

⁷³ 135. Člen OZ: »Krivda je podana, kadar oškodovanec povzroči škodo namenoma ali iz malomarnosti.«

⁷⁴ N. Plavšak, v: N. Plavšak, M. Juhart, R. Vrenčur, OBLIGACIJSKO PRAVO SPLOŠNI DEL (2009), str. 528.

⁷⁵ Volja poškodovalca, ki je direktno usmerjena na nastanek škodne posledice, poškodovalec ravna z namenom, da povzroči škodo.

⁷⁶ Nastanek škode ni neposredni cilj posameznika, vendar pa nanjo pristane kot možno posledico svojega ravnanja.

škoda povzročena z naklepnim kaznivim dejanjem (torej ne glede na stopnjo naklepa).⁷⁷

Ni realno pričakovati, da bi lahko PZS in skrbnikom očitali namerno opustitev upravljalvske dolžnosti, katere posledica je bila nastanek škode uporabniku. Zato bi se v hipotetičnem primeru odškodninski zahtevek za poškodbe verjetneje nanašal na malomarnost.

Malomarnost je nižja stopnja krivde kot naklep. *Malomarno ravnanje* je tisto ravnanje (storitev ali opustitev), ki ne ustreza standardu skrbnosti, ki se od posameznika, ki tako ravna, pričakuje. OZ v 6. členu določa standard skrbnosti⁷⁸, tj. skrbnost dobrega gospodarja oz. dobrega gospodarstvenika in skrbnost dobrega strokovnjaka.⁷⁹

Pri malomarnosti povzročitelj prepovedane posledice svojega nedopustnega ravnanja v resnici noče in prav v tem se malomarnost razlikuje od eventualnega naklepa, saj pri slednjem povzročitelj ne bi odstopil od svojega ravnanja, četudi bi vedel, da bo posledica nastala. Iz tega lahko izpeljemo, da malomarnost kot oblika krivde v civilnem pravu pri povzročitelju ne vsebuje voljne sestavine glede nastanka prepovedane posledice.

Potrebno je opozoriti tudi na dejstvo, da se krivda (mala malomarnost) domneva, potrditev tej trditvi pa služi 131. člen OZ.⁸⁰

Pravna teorija je razvila tudi različne oblike malomarnosti, in sicer:

⁷⁷ B. Novak, Vzročna zveza, protipravnost in krivda pri odškodninski odgovornosti, v: Zbornik znanstvenih razprav, 57 (1997), str. 286.

⁷⁸ Skrbnost 6. Člen OZ: (1) »Udeleženski v obligacijskem razmerju morajo pri izpolnjevanju svoje obveznosti ravnati s skrbnostjo, ki se v pravnem prometu zahteva pri ustrezni vrsti obligacijskih razmerij (skrbnost dobrega gospodarstvenika oz. skrbnost dobrega gospodarja.«
(2) »Udeleženci v obligacijskem razmerju morajo pri izpolnjevanju obveznosti iz svoje poklicne dejavnosti ravnati z večjo skrbnostjo, po pravilih stroke in po običajih (skrbnost dobrega strokovnjaka).«

⁷⁹ D. Možina, v: V. Bergant Rakočević, idr., ŠPORT & PRAVO (2008), str. 277.

⁸⁰ Podlage za odgovornost 131. Člen OZ: (1) »Kdor povzroči drugemu škodo, jo je dolžan povrniti, če ne dokaže, da je škoda nastala brez njegove krivde.«

(2) »Za škodo od stvari ali dejavnosti, iz katerih izvira večja škodna nevarnost za okolico, se odgovarja ne glede na krivdo.«

(3) »Za škodo ne glede na krivdo se odgovarja tudi v drugih z zakonom določenih primerih.«

Odškodninska odgovornost v zvezi z gorskimi izleti

- *Huda malomarnost (culpa lata)* – pomeni zanemarjanje tiste skrbnosti, ki se pričakuje od vsakega povprečnega, razumnega človeka. Gre torej za skrajno nepazljivost oz. zanemarjanje pazljivosti, ki se pričakuje od vsakogar.
- *Navadna malomarnost (culpa levis)* – pa pomeni zanemarjanje pazljivosti, ki se zahteva od posebno skrbnega in pazljivega človeka.

Merilo za presojo malomarnosti je abstraktno (*culpa in abstracto*), saj je standard skrbnosti objektiviziran. Torej ugotavljamo, kako mora ravnati oseba, ki ima bistveno enake lastnosti kot storilec.

Najprej je potrebno ugotoviti, kateri standard skrbnosti velja za skrbnike. Ali spadajo med laike, za katere se uporablja standard skrbnega človeka ali pa imajo položaj profesionalne osebe, za katere velja standard profesionalne skrbnosti?

Skrbnik ne more postati kar vsako planinsko društvo, ampak so predpisani posebni pogoji, ki morajo biti izpolnjeni, tj. vsaj 30 članov in od teh vsaj dva markacista. Tudi samo izobraževanje za markacista je precej dolgotrajno in zahtevno. PZS je tista, ki je nosilka in izvajalka strokovnega usposabljanja, kar pomeni, da kot krovna organizacija skrbi za izobraževanje in tistim, ki ga uspešno opravijo, tudi podeli strokoven naziv. Od skrbnikov se torej zahteva, da imajo posebna znanja in izkušnje, od PZS pa, da redno preverja ta znanja in poskrbi za njihovo dopolnitev in nadgrajevanje ter seveda na podlagi letnega poročila skrbnikov preveri ali so v zadostni meri poskrbeli za planinske poti.

Torej lahko rečemo, da za skrbnike velja višji standard skrbnosti oz. skrbnost dobrega strokovnjaka. In če velja višji standard skrbnosti, je njihova dolžnost, da poskrbijo za varno uporabo planinskih poti toliko večja.

Pojem krivde, ki pomeni očitek storilcu, da v dani situaciji ni ravnal, kot se od njega pričakuje, je zelo blizu pojmu protipravnosti, pri katerem gre prav tako za standard ravnanja.⁸¹ Iz hipotetičnega primera bi lahko izhajalo, da je s strani skrbnikov in PZS prišlo do opustitve dolžnega ravnanja, pri katerem pride zbližanje ali morda celo prekrivanje protipravnosti in krivde še toliko bolje do izraza. Ravno za tovrstna

⁸¹ D. Možina, v: V. Bergant Rakočević, idr., ŠPORT & PRAVO (2008), str. 277.

negativna škodna dejanja pa je značilno, da so lahko le pravno relevantna in nikoli naravni vzrok.

Gre za to, da pravo pri morebitnih opustitvah dolžnega ravnanja vzpostavi fikcijo, da pogoj postane vzrok, saj pasivnost ne more biti vzrok ničemur.⁸² Utemeljitev te fikcije izhaja iz dejstva, da je bila določena dolžnost (dolžno ravnanje skrbnikov in PZS) predpisana ravno zaradi zagotavljanja varnosti oz. povedano drugače, zaradi odvrčanja nevarnosti, ki pretijo uporabnikom planinskih poti pri njihovi uporabi. Dolžnost ravnanja skrbnikov in PZS je navadno predpisana v različnih varnostnih predpisih, npr. v ZplanP, različnih pravilnikih, ki so iz njega izpeljani, itd. Če torej to na hipotetičnem primeru ponazorimo to prekrivanje protipravnosti in krivde, bi lahko rekli, da je dolžnost vsakega skrbnika, da se ravna po pravilih, ki mu narekujejo natančno skrb za planinsko pot, kajti v nasprotnem primeru ima njihovo ravnanje značilnosti nedopustnega ravnanja. Hkrati pa ta pravila vsebujejo tudi standarde dolžne skrbnosti, ki jih skrbnik s svojim ravnanjem opusti, torej krivdo.

Ne smemo pa pozabiti, da za sam nastanek odškodninskega razmerja ni potrebna oblika oz. stopnja krivde, tj. direktni ali eventualni naklep, zavestna, nezavestna, huda ali navadna malomarnost. Za nastanek odškodninske odgovornosti zadostuje že navadna malomarnost (culpa levis) oškodovalca kot najlažja stopnja krivde.

Potrebno je ponovno opozoriti na dejstvo, da bi skrbniki morali imeti natančneje zapisane dolžnosti glede samega vzdrževanja planinskih poti tudi v skrbniški pogodbi, ki naj bi jo PZS sklenila z njimi, toda kot je že bilo zapisano, se le-ta v praksi ne sklepa. Razlogi za to niso znani, lahko pa postavimo zgolj vprašanje, ali lahko PZS, s tem, ko pogodbe ne sklene, očitamo kršitev po 162. členu OZ, ki govori o odgovornosti v zvezi z obvezno sklenitvijo pogodbe?⁸³

⁸² B. Novak, Vzročna zveza, protipravnost in krivda pri odškodninski odgovornosti, v: Zbornik znanstvenih razprav, 57 (1997), str. 284.

⁸³ 162. Člen OZ: »Kdor je po zakonu dolžan skleniti kakšno pogodbo, mora povrniti škodo, če na zahtevo zainteresirane osebe take pogodbe nemudoma ne sklene.«

Odškodninska odgovornost v zvezi z gorskimi izleti

Po mojem mnenju da, saj ZplanP izrecno določa obvezno sklenitev skrbniške pogodbe med PZS in skrbnikom določenega odseka planinske poti, prav tako pa bi moralo biti skrbnikom v interesu, da se pogodba sklene in se z njo natančno uredijo njihove pravice in dolžnosti. V praksi bi tako morebitne težave in ugotavljanje, čigava odgovornost je podana, hitreje in predvsem lažje reševali.

V kratkem naj bi prišlo tudi do spremembe ZplanP⁸⁴, toda do takrat je še dolga pot in zgolj ustni dogovor med PZS in skrbniki, kako naj bo za planinske poti poskrbljeno, ni in ne sme biti dovolj, za tako pomembno področje.

⁸⁴ K. Petek, Komisija za planinske poti, PZS, podatki posredovani preko elektronske pošte (04.06.2013).

3. GORSKI IZLETI

3.1. VODENI GORSKI IZLETI

Vse več obiskovalcev gora se zaradi nezadostne izkušnosti, nepoznavanja terena ali pa zgolj zaradi občutka večje varnosti v gore podaja s spremstvom vodnika. Obstajata dve vrsti vodnikov, in sicer vodnik PZS in gorski vodnik. Katerega izbrati, je odvisno od želja obiskovalca glede nameravane ture.

Prednosti najema vodnika so številne. Vodnik bo organiziral varen obisk gora, se že vnaprej seznanil z vsemi podrobnostmi o turi, gostu svetoval, kako izbrati primerno opremo in jo tudi pravilno uporabljati, sam priskrbel določeno opremo, načrtoval počitke na poti in v planinskih kočah, itd. Tako gorski vodnik kot tudi vodnik PZS se bo z gostom pogovoril o njegovih željah, oba pa sta usposobljena in dolžna oceniti skladnost želja gosta in njegovih fizičnih in psihičnih sposobnosti.⁸⁵

Vodnik PZS in gorski vodnik pokrivata torej gorsko vodništvo, ločita pa se v zahtevnosti poklica, ki ga opravljata. Planinski vodniki praviloma vodijo lažje smeri, tj. po označenih poteh, lažje turne smuke, itd. Gorski vodniki pa pokrivajo zahtevnejše ture, ki vsebujejo elemente plezanja, zahtevne zavarovane poti in brezpotja, skalne stene itd., za katere lahko priprave trajajo dlje časa in od vodnika zahtevajo posebna znanja gorništva. Pohodniki, ki želijo zgolj odkrivati neznane poti, za katere ni potrebno posebno znanje in oprema, se bodo odločili za planinskega vodnika. Uporabniki, ki imajo dovolj znanja, potrebujejo pa natančno vodenje izkušene osebe v razmerah, ki jim sami ne bi bili kos, pa rabijo gorskega vodnika.

Natančen opis in pomembnejše razlike med planinskim in gorskim vodnikom bodo navedene v naslednjih poglavjih.

⁸⁵ A. J., Navezani, URL: <http://www.polet.si/soba-z-razgledom/navezani> (27.08.2012).

3.1.1. VODNIKI PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

Vodniki PZS (VPZS)⁸⁶ v okviru PZS vodijo večje skupine prostovoljno, brezplačno in v navezi s PD, katerih člani so. Njihova dejavnost je usmerjena v vzgojno-izobraževalno in strokovno-organizacijsko delo, za katero so ustrezno usposobljeni. Vzgojno-izobraževalno delo obsega planinsko vodenje in usposabljanje obiskovalcev gora, strokovno-organizacijsko delo v podporo prostovoljnemu vodništvu in planinstvu pa poteka v organih PZS.

Glavno delovanje VPZS je izvajanje dejavnosti v gorah, najpomembnejši cilj pa je varnost njihovih gostov (vodenih). Vodene usposabljujejo za varnejše samostojno gibanje v gorah, praviloma pa se ne ukvarjajo s turističnim in pridobitnim vodenjem.

Med glavne naloge VPZS spadajo:

- kakovostno vodenje skupinskih izletov, pohodov, tur, turnih smukov, lažjih plezalnih vzponov in taborov,
- organiziranje in spodbujanje celoletne planinske športno rekreativne dejavnosti za posamezne starostne skupine članstva,
- izvajanje planinskega usposabljanja po programu planinske šole ter pomoč mentorjem planinskih skupin pri izvedbi starostno prilagojenega planinskega programa,
- pomoč vrtcem in šolam pri izvedbi njihovega programa s planinskimi vsebinami,
- skrb za svoje stalno dodatno in licenčno usposabljanje, mentorstvo vodniškim novincem v okviru pripravništva,
- uveljavljanje določil Častnega kodeksa slovenskih planincev v praksi s svojim lastnim zgledom in dejanji ter
- utrjevanje stanovske pripadnosti prostovoljnemu vodništvu.⁸⁷

⁸⁶ 2. člen Pravilnika vodnikov PZS: »...VPZS je usposobljen strokovni delavec v športu, na področju planinstva in je nosilec strokovnega naziva VPZS, ne glede na spol in ne glede na podeljeno kategorijo vodenja...«

⁸⁷ B. Peršolja, B. Rotovnik, v: J. Bobovnik, idr., VODNIŠKI UČBENIK (2012), str. 27-28.

Poenostavljeno rečeno lahko naloge VPZS strnemo v štiri področja, in sicer *vodenje, lastno gorniško usposabljanje, organizacijsko delo in presečne vsebine*.⁸⁸

Podan je tudi normativ za vodenje VPZS, in sicer priporočljivo je, da en vodnik pelje največ sedem zelo izkušenih neznanih vodenih ali 14 zelo izkušenih znanih vodenih po lahki poti. Ne glede na to, pa je lahko število vodenih tudi večje, če to ne vpliva na njihovo varnost.

3.1.1.1. USPOSABLJANJE VODNIKOV PZS

Za usposabljanje VPZS skrbi PZS. Vodnik lahko postane vsakdo, ki je uspešno opravil (praktično) usposabljanje po programu, ki ga na predlog PZS potrdi Strokovni svet RS za šport. Na podlagi določb Zakona o športu (ZSpo)⁸⁹ država z ustrezno listino vodnikom priznava usposobljenost in status strokovnega športnega delavca na področju planinstva. Dovoljenje za opravljanje prostovoljnega vodništva pa ni stalno, ampak ga mora VPZS z dodatnim licenčnim usposabljanjem obnavljati in podaljševati vsaka tri leta.

Vsak aktivni član PD, ki želi postati prostovoljni VPZS, mora izpolnjevati *splošne* (starost najmanj 18 let, dosežena IV. stopnja šolske izobrazbe, ustrezno zdravje) in *posebne* (petletna predhodna aktivnost v planinstvu) prijavne pogoje, da se lahko prijavi na osnovni vodniški tečaj. Tečaje organizira Podkomisija za usposabljanje, ki v Vodniški komisiji PZS skrbi za vodniške tečaje.⁹⁰

Po uspešno opravljenem osnovnem tečaju in pripravništvu pridobi posameznik strokovni naziv *vodnik PZS*. Usposabljanje pa poleg PZS po enakem programu izvajata tudi Fakulteta za šport (Univerza v Ljubljani) in Pedagoška fakulteta (Univerza v Mariboru).

Vodnik lahko po pridobljenem strokovnem nazivu odloči tudi za dodatno vodniško usposabljanje in z vsakim naslednjim opravljenim izpitom povečuje področje in

⁸⁸ D. Škodič, Naloge vodnika Planinske zveze Slovenije (B. Peršolja), URL: <http://www.gore-ljudje.net/novosti/86268/> (01.08.2013).

⁸⁹ Zakon o športu (ZSpo), UR. I. RS, št. 22/1998.

⁹⁰ Ves organizacijski sestav prostovoljnega vodništva je natančno določen s Pravilnikom o organiziranosti vodnikov Planinske zveze Slovenije.

zahtevnost vodenja. Določenih je 10 kategorij⁹¹, ki si sledijo od najlažje do najzahtevnejše, in sicer:

- Kategorija A (lahke kopne ture), B (zahtevne kopne ture), C (zelo zahtevne kopne ture),
- Kategorija D (lahke snežne ture), E (zahtevne snežne ture),
- Kategorija G (lahki turni smuki), H (zahtevni turni smuki),
- Kategorija I (lahke ledeniške ture),
- Kategorija K (ledeniški turni smuki),
- Kategorija F (plezalni vzponi).

Zaradi lažjega pregleda, predvsem pa zaradi tega, da gosti lažje najdejo in izberejo primerne vodnika, strokovna služba PZS vodi register VPZS. Ta vsebuje osebne podatke, podatke o usposabljanju in izpopolnjevanju ter podatke o doseženi strokovni usposobljenosti oz. potrjeni kategoriji vodenja.⁹²

Če je VPZS vpisan tudi v razvid zasebnih športnih delavcev, lahko opravlja naloge v športu kot zasebni športni delavec. To pa pomeni, da vodniško dejavnost opravlja komercialno.⁹³

3.1.1.2. PRAVICE IN DOLŽNOSTI VODNIKOV PZS

Pravice in dolžnosti VPZS so natančno določene v Pravilniku vodnikov PZS.

Pravice so zapisane v 5. členu omenjenega pravilnika in zato ne bodo natančneje zapisane. Ustaviti se je potrebno pri »pravici povračila stroškov, ki izhajajo iz vodniškega dela«. VPZS je, kot je že bilo omenjeno, prostovoljni vodnik in tako za svoje vodenje in porabljen čas ne more zahtevati plačila, ima pa pravico do povračila stroškov prevoza, prehrane in nočitev v času vodenja ter materialnih stroškov (obraba opreme v času vodenja).

Katere stroške bo dejansko dobil povrnjene, pa je stvar politike posameznega PD, predvsem od njegovih finančnih zmožnosti. PD je ravno tako prepuščena

⁹¹ Kategorije so natančneje določene in opisane v 13. členu Pravilnika vodnikov Planinske zveze Slovenije.

⁹² B. Peršolja, B. Rotovnik, v: J. Bobovnik, idr., VODNIŠKI UČBENIK (2012), str. 31-35.

⁹³ A. J., Navezani, URL: <http://www.polet.si/soba-z-razgledom/navezani> (27.08.2012).

odločitev, iz katerih virov bodo pridobivali sredstva za povračilo stroškov vodenja, v celoti iz plačil udeležencev ali od sponzorjev ali iz namenskih sredstev, ki se dobijo iz občinskega proračuna za izvajanje športnih dejavnosti, ali pa iz drugih virov.⁹⁴

Med pomembnejšimi pravicami so še »pravica spremembe poteka ali prekinitve ture, če je to potrebno za varnost udeležencev« ter »pravica še pred začetkom ture zavrniti udeležence, ki po opremi, zdravstvenem in splošnem stanju ne ustrezajo pričakovanim pogojem, v katerih bo tura potekala«.

Dolžnost VPZS določa 3. člen. Pomembnejše dolžnosti so, »da ima s seboj na turi ustrezno opremo«, »za vodenje ne sprejema plačila«, »na tri leta pridobiva in obnavlja svoje vodniško znanje«, »vsako leto obnavlja svojo vodniško registracijo« ter »da sodeluje z markacisti v smislu sporočanja poškodb na poteh«. Prav tako sme vodnik voditi posamezno turo le na podlagi strokovne usposobljenosti za posamezno kategorijo, ki pomeni tudi zgornjo mejo vodenja, in v skladu s priporočenim številom vodenih. Dolžnost vodnika je tudi, da pri načrtovanju, pripravi in izvedbi tur upošteva svojo strokovno usposobljenost in za vodenje zagotovi predpisano število ustrezno usposobljenih pomočnikov VPZS. Na kategoriji višjih poti, pa je lahko zgolj pomočnik vodje.

3.1.2. GORSKI VODNIKI

Od leta 1993 obstaja v Sloveniji tudi poklicno Združenje gorskih vodnikov Slovenije (ZGVŠ), ki je od leta 1997 član Mednarodne zveze združenj gorskih vodnikov (International Federation of Mountain Guides Associations – IFMGA).

Gorski vodniki so vodniki, ki svojo dejavnost opravljajo profesionalno, kot svoj edini poklic, ali pa zgolj kot občasno dejavnost. So samostojni podjetniki posamezniki ali družbe z omejeno odgovornostjo.

⁹⁴ M. Koželj Stepic in J. Bobovnik, v: J. Bobovnik, idr., VODNIŠKI UČBENIK (2012), str. 287.

Praviloma vodijo posamezne planince oz. manjše skupine⁹⁵, lahko doma ali v tujini. Vodene ture so zahtevnejše od tistih, ki jih opravljajo VPZS in lahko vsebuje hojo po zahtevnih (ne)zavarovanih poteh, turno smučanje⁹⁶ ali plezanje v navpičnih skalnih, zasneženih ali poledenelih stenah, pa tudi soteskanje in druge prostočasne dejavnosti. Gorski vodniki pa gostu svetujejo tudi pri izbiri, nakupu in izposoji potrebne opreme.⁹⁷

Šele po teh pripravah se lahko gost in gorski vodnik podata na turo. Vodnik mora pazljivo izbirati poti do cilja ter skrbeti za varnost sopotnika in sebe, prav tako pa mora biti stalno pozoren na morebitne nevarnosti, ki pretijo v gorah. Svojega gosta mora nenehno spremljati, mu svetovati glede najustrežnejšega načina hoje ali plezanja ter mu pomagati v težavah.

Med turo se z gostom pogovarja ter ga obvešča o poteku ture, o počitkih, hitrosti napredovanja in drugih podrobnostih.⁹⁸

Med druge dejavnosti gorskega vodnika spada tudi izvajanje gorniške šole, in sicer s poučevanjem gostov za plezanje v skali, za turno smučanje ter za plezanje v snegu in ledu, na tečajih pa lahko prenaša teoretična znanja in goste pouči o praktičnih veščinah plezanja in turnega smučanja.

3.1.2.1. USPOSABLJANJE GORSKIH VODNIKOV

Teoretično in praktično usposabljanje kandidatov za pripravnike za gorskega vodnika, pripravnikov za gorske vodnike ter stalno usposabljanje gorskih vodnikov je v rokah ZGVS. Njihovo šolanje poteka po natančno določenih mednarodnih standardih. Bodoči kandidati morajo izpolnjevati določene pogoje, da se lahko vključijo v samo usposabljanje. Ti pogoji so:

- starost najmanj 18 let,

⁹⁵ Gorski vodnik sme voditi toliko vodenih naenkrat, da je še zagotovljena njihova varnost.

⁹⁶ Turno smučanje je rekreativna in tekmovalna dejavnost, ki poteka v naravnem okolju. Turni smučar uporablja smuči za vzpon na goro in spust z nje.

⁹⁷ A. J., Navezani, URL: <http://www.polet.si/soba-z-razgledom/navezani> (27.08.2012).

⁹⁸ Združenje gorskih vodnikov Slovenije, Opis poklica gorski vodnik/vodnica, URL: <http://www.zgvs.si/besedila.php?pid=10> (02.08.2013).

Odškodninska odgovornost v zvezi z gorskimi izleti

- imeti najmanj srednje-šolsko izobrazbo,
- biti primeren za opravljanje poklica gorskega vodnika,
- imeti z zdravniškim potrdilom dokazane psihofizične sposobnosti za opravljanje poklica ter
- imeti alpinistične izkušnje, ki jih predpiše ministrstvo na predlog ZGVS.

Še pred samim začetkom usposabljanja morajo potencialni kandidati, ki izpolnjujejo vse naštetje pogoje, uspešno opraviti sprejemne izpite. 80 – dnevni program usposabljanja obsega tečaj teoretičnih in praktičnih osnov gorskega vodništva, tečaj vodenja v skali, tečaj vodenja v snegu in ledu, tečaj vodenja turnega smučanja v visokogorju ter vse pripadajoče izpite. Večinski del usposabljanja se izvaja v slovenskih gorah, zaradi posebnih razmer, ki jih v Sloveniji nimamo (npr. ledeniki), pa tudi v tujini.⁹⁹

Po končanem triletnem obdobju in na podlagi potrjene vodniške knjižice za tekoče leto, kandidat za vodnika pridobi status pripravnika. To pomeni, da že ima dovoljenje za opravljanje poklica oz. da že lahko vodi, vendar zgolj v Sloveniji, kajti še vedno nima mednarodne licence IFMGA, ki bi mu omogočala opravljanje dela v tujini. Le-to dobi po uspešno opravljenem strokovnem izpitu (ta se opravlja po letu pripravništva) in zajema vsa področja vodenja. Gorski vodniki z mednarodno licenco pa kljub temu ne morejo voditi v državah s posebnimi lokalnimi zakoni, kot je npr. Aljaska (ZDA).¹⁰⁰ Dovoljenje za opravljanje dejavnosti je veljavno tri leta in ga je potrebno po poteku tega časa podaljševati.

Prav tako pa so za gorske vodnike razpisana dodatna stalna in specializirana usposabljanja, ki so se jih slednji dolžni udeležiti, saj je njihova vsebina omejena na novosti, ki se pojavljajo pri opravljanju samega poklica. Če se le-teh ne udeležijo, jim je podaljšanje licence onemogočeno.

Seznam vseh gorskih vodnikov, ki imajo licenco za opravljanje vodništva, vodi ZGVS.

⁹⁹ Združenje gorskih vodnikov Slovenije, Usposabljanje gorskih vodnikov, URL: <http://www.zgvs.si/besedila.php?pid=14> (03.08.2013).

¹⁰⁰ A. Kovačič, Gorski vodniki imajo najvišjo gorniško izobrazbo, URL: <http://www.polet.si/teloum/gorski-vodniki-imajo-najvisjo-gornisko-izobrazbo> (21.06.2013)

3.1.2.2. PRAVICE IN DOLŽNOSTI GORSKIH VODNIKOV

Predpis, ki določa dejavnost gorskih vodnikov, je Zakon o gorskih vodnikih (ZGV)¹⁰¹, na podlagi le-tega pa je bil sprejet tudi Pravilnik o gorskih vodnikih.

Gorski vodnik ima, v nasprotju z VPZS, »pravico do plačila za opravljeno storitev«, ki se računa po vodniški tarifi oz. po dogovoru. Priporočena osnovna dnevna tarifa znaša 200€, ki pa ne vključuje stroškov vodnika za prehrano in prenočišče v planinskih kočah ter prevoza. Le-te mora za vodnika poravnati vodeni. Višina tarife se zvišuje z zahtevnostjo same ture.¹⁰²

Gorski vodnik in tudi pripravnik za gorskega vodnika ima »pravico ukazovati vodenim, oni pa so dolžni ukazom slediti, če so le-ti povezani z njihovo varnostjo«¹⁰³. V nasprotnem primeru se lahko vodnik odloči, da turo prekine, kljub temu pa ima pravico zaračunati polno tarifo. Polno tarifo sme zaračunati tudi v primeru, da je tura prekinjena zaradi višje sile ali zaradi nesposobnosti vodenih.

Med glavne dolžnosti gorskega vodnika sodijo »dolžnost odločati, kdaj je potrebna uporaba vrvi in drugih pripomočkov za varovanje«, »dolžnost voditi naenkrat toliko vodenih, da je še zagotovljena njihova varnost«, pri čemer morajo vodniki upoštevati trajanje, težavnost in vrsto nameravane ture, vremenske razmere, letni čas in sposobnosti vodenih. Prav tako pa so gorski vodniki, kot tudi pripravniki »dolžni pomagati pomoči potrebnim«, pri čemer pa ne smejo opustiti skrbi za varstvo vodenih.¹⁰⁴

3.1.3. VODNIŠTVO V TUJINI

V evropskih državah delujejo po večini tri vrste vodnikov za vodenje po gorah, in sicer:

¹⁰¹ Zakon o gorskih vodnikih (ZGV), Ur. l. RS, št. 63/1999, 37/2004, 99/2004, 59/2010.

¹⁰² Združenje gorskih vodnikov Slovenije, Vodniške tarife, URL: <http://www.zgvs.si/besedila.php?pid=12>, (02.08.2013).

¹⁰³ Točka b) 18. člena ZGV.

¹⁰⁴ 18. člen ZGV.

- poklicni gorski vodniki,
- prostovoljni vodniki in
- prostovoljni mladinski vodniki.

Poklicni gorski vodniki so praviloma vključeni v samostojna stanovska združenja (v Sloveniji je to Združenje gorskih vodnikov Slovenije (ZGVS)), njihovo organiziranost pa predpisuje ustrezen zakon oz. pravni akt, ki gaje potrdila država (v Sloveniji: Zakon o gorskih vodnikih (ZGV)).

Prostovoljni vodniki pa so organizirani in delujejo v okviru matičnih planinskih zvez (v Sloveniji imamo zgolj eno matično planinsko zvezo, tj. PZS). Prostovoljni mladinski vodniki (v Sloveniji so leta 1991 na podlagi Pravil o enotni kategorizaciji vodnikov PZS postali VPZS tako mladinski planinski vodniki, kot tudi planinski vodniki) so tisti, ki so posebej usposobljeni za animacijo, usposabljanje in vodenje otrok, mladostnikov in mladih v gorski svet. Njihova dejavnost je v planinskih zvezah različno urejena, po večini pa delujejo v okviru mladinske komisije, ki je zadolžena tudi za njihovo usposabljanje.¹⁰⁵

3.1.4. ODŠKODNINSKA ODGOVORNOST VODNIKOV PZS IN GORSKIH VODNIKOV

Posebni predpisi, ki bi urejali odškodninsko odgovornost vodnikov PZS in gorskih vodnikov, ni, zato na tem področju veljajo splošni predpisi. Še toliko bolj pa je pomembna sama sodna praksa, ki pa je prav tako zelo skopa.

Edini primer iz sodne prakse je sodba II Ips 70/98. Leta 1988 je bil organiziran gorski izlet na Košutnikov turn v Karavankah. Imel je 57 udeležencev, všteti tudi vodnico tožene stranke. Pri sestopu z vrha gore po strmi grapi, na avstrijski strani, je na snežišču zdrsnilo pet oseb. Dve osebi sta bili poškodovani, tri osebe pa so umrle. Vdovec in hči umrle M.C. ter poškodovana udeleženska gorskega izleta so tožili PD Ljubljana Matica, ki je organiziralo izlet. Sklicevali so se na to, da tožena stranka odškodninsko odgovarja za ravnanja (predvsem opustitve) vodnice gorskega izleta, ki je delovala zanjo.

¹⁰⁵ B. Peršolja, B. Rotovnik, v: J. Bobovnik, idr., VODNIŠKI UČBENIK (2012), str. 38.

V sodbi je sicer vodnica imenovana kot »gorska vodnica«, toda ta trditev ni povsem točna. Iz celotnega konteksta sodbe je mogoče jasno razviti, da ture ni vodila gorska vodnica, temveč vodnica PZS. Glede na to, da je gorski izlet organiziralo planinsko društvo, vodnica pa je kot članica tega PD zgolj sprejela ponudbo za vodenje, samo potrjuje, kar je že bilo razloženo v prejšnjem poglavju o vodnikih PZS. Gorski izlet je vodila vodnica PZS in ne gorska vodnica, kar je dr. Janez Duhovnik tudi jasno razložil v članku »Nedоследno poimenovanje oseb, ki vodijo po gorah«.¹⁰⁶

Prvostopenjsko sodišče je toženi stranki naložilo plačilo premoženjske in nepremoženjske škode vsem tožnikom. Odločitev o temelju odškodninske odgovornosti tožene stranke PD Ljubljana Matica je oprlo na presojo, da obstaja pogodbeno razmerje med toženo stranko in udeleženci ter da je tako podana »pogodbena odškodninska odgovornost« PD. Tožena stranka, ki je pravna oseba, je organizirala gorski izlet v okviru svoje redne dejavnosti svojega izletniškega odseka in izlet uvrstila v svoj program. Z razpisom izleta je povabila k udeležbi in sprejela prijave bodočih udeležencev ter tako do njih prevzela določene obveznosti. Te obveznosti so pravilno načrtovani gorski izlet, skrbeti za pravilno vodenje udeležencev, vključno s spremljanjem boljše skupine na vrh in z njega, in v mejah izvrševanja teh obveznosti skrbeti tudi za varnost udeležencev, vse z vlaganjem (po merilih stroke) zadostne skrbi, da bo prišlo do uspeha. Sodišče je torej postavilo stališče, da gre za obveznost prizadevanja, saj je odgovornost utemeljilo na nezadostni skrbnosti.¹⁰⁷

Na podlagi takšne odločitve sodišča bi lahko sklepali, da PD, ki organizira brezplačen izlet v gore, avtomatično odgovarja za varnost vseh udeležencev ves čas izleta. Pa je to tudi pravilno?

Problem logike, ki jo je sodišče ubralo tu, je naslednji. Pogodba je načeloma vzajemna, kar pomeni, da stranka nekaj dobi in v zameno nekaj za to da. In ker

¹⁰⁶ J. Duhovnik, Nedоследno poimenovanje oseb, ki vodijo po gorah, v: Pravna praksa, 18 (1999), 29, str. 34.

¹⁰⁷ VS sodba II Ips 70/98 z dne 26.5.1999.

Odškodninska odgovornost v zvezi z gorskimi izleti

nekaj dobi v zameno za svojo obljubo, je prav, da nosi tudi riziko, ki je povezan s kršitvijo obljube. V tem primeru pa tega ni bilo. Problem pri odločitve sodišča je bil v tem, da je zelo široko pojmovalo obveznost organizatorja tega brezplačnega izleta.

Natančna razčlenitev izleta tekom sojenja je pokazala celo vrsto napak, katerih nobeno društvo niti noben vodnik ne bi smel dopustiti. Če naštejemo zgolj nekatere:

- *izlet je bil terminsko neustrezno načrtovan*: vzpon po severnem pobočju v mesecu juliju, ki je še v tem času pogosto prekrit s snegom in obstaja velika nevarnost zdrsov,
- *razpis izleta je bil pomanjkljiv*: udeleženci niso bili opozorjeni na ustrezno opremo,
- *vodnica, ki je vodila izlet, tega pogorja ni poznala*, čeprav je temeljno pravilo, da vodniki vodijo samo tam, kjer so sami že bili,
- *vodnica tudi ni bila usposobljena voditi zahtevnejših tur in ni imela takšnega dovoljenja*: vodenje ture, ki presega njeno usposobljenost, bi morala zavrniti,
- *preveliko število vodenih z enim samim vodnikom*: udeleženih je bilo 56 vodenih, čeprav bi po Pravilniku o planinskih vodnikih takšno skupino morale spremljati 4 do 5 vodnikov. Razpis je za ta izlet je predvideval delitev na dve skupini, zato je bilo že od samega začetka jasno, da bo ena skupina ostala brez vodnika,
- *vzpon je bil časovno neustrezno načrtovan*: tura na Košutnikov turn traja osem ur in več, skupina pa se je iz Ljubljane odpravila šele po 6. uri zjutraj in se nato med samo potjo še ustavila za nakupovanje, tako da so se udeleženci začeli vzpenjati šele ob 10. uri ter
- *vodnica skupine ni obvladala*: udeleženci so ji uhajali, skupina je bila razpuščena. Končno pa je vodnica še opustila vodenje skupine, ki je šla po (zelo) zahtevni poti na vrh ter se pridružila skupini, ki se je odločila za lahko in krajšo pot.¹⁰⁸

Tožena stranka si je tekom postopka prizadevala razbremeniti se odgovornosti s tem, da je trdila, da je vodnica, ki je izlet vodila, bila zgolj vodja potovanja in zato ni

¹⁰⁸ S. Kristan, Nojevsko tiščanje glave v pesek, v: Planinski vestnik, 96 (1995), 3/12, str. 114-117.

odgovorna za tisto, kar se je na gori dogajalo. Vendar Statut PZS v 4. členu glede tega jasno določa, da društva »organizirajo vodništvo z namenom, da vodijo po gorah le usposobljeni vodniki«. Organizator je trdil tudi, da so bili vsi udeleženci »člani tega društva in se zato odgovornost ne prenaša na druge osebe« (tj. na vodnico ali na društvo), kar pa je popolni nesmisel. S tem je namreč ustvaril sporočilo, da bi poskrbel za varnost zgolj tistih, ki niso njegovi člani, ostali pa naj se znajdejo sami. Marsikdo se v PD včlani in udeležuje njegovih izletov ravno zaradi tega, ker je mogoče tam pričakovati večjo varnost in strokovnost. Res je, da odgovornost posameznega udeleženca gorskega izleta ni izključena, vendar lahko o njej govorimo šele takrat, ko ta ne upošteva navodil in nasvetov vodnika.

Največji nesmisel razbremenitve odgovornost pa se je pokazal s trditvijo, da je bil »izlet organiziran po znani in ustaljeni praksi, ki je nespremenjena vse od začetka«. Torej je neodgovorno in tvegano vodenje, ko se udeležencem daje napačne podatke o zahtevnosti ture, se jih ne opozori na primerno opremo, izbere neustrezno in ne zadosti usposobljeno vodnico, ki pusti del skupine samo, da se odpravi na vrh gore po poti, ki ji ni kos, itd., znana in ustaljena praksa v tem društvu že od samega začetka.¹⁰⁹

Sodišče prve stopnje je torej podlago za odškodninske zahteve našlo v pogodbeni odgovornosti. Ugotovilo je krivdno odgovornost PD kot organizatorja planinskega izleta, zato bo v naslednjem poglavju opozorjeno na razlike med pogodbeno in deliktno odškodninsko odgovornostjo.

3.1.4.1. RAZLIKE MED POSLOVNO (POGODBENO) IN NEPOSLOVNO (DELIKTNO) ODŠKODNINSKO ODGOVORNOSTJO

Poslovna (pogodbena) odškodninska odgovornost (odgovornost ex contractu) je tista, ki nastane zaradi kršitve pogodbe že obstoječega pravnega razmerja med upnikom in dolžnikom, pa naj gre za pogodbo ali za kakšno drugačno obstoječe pravno razmerje. Neposlovna (deliktna) odškodninska odgovornost (odgovornost ex delictu) pa je tista, do katere pride zaradi posega v tuje področje in to že na

¹⁰⁹ Kristan, Nojevsko tiščanje glave v pesek, v: Planinski vestnik, 96 (1995), 3/12, str. 114-117.

podlagi zakona. Pravno razmerje med upnikom (oškodovancem) in dolžnikom (povzročiteljem) nastane šele v trenutku povzročitve škode in ne že prej, kot pri poslovni odškodninski odgovornosti.¹¹⁰

Razlikovanje med njima je sicer prepričljivo, vendar to še ne pomeni, da je meja med njima jasno določena. T.i. dualistična teorija je področji sicer strogo ločevala, danes pa je uveljavljeno mnenje, da kontrakt in delikt pomenita le dva skrajna položaja, med katerima pa je še cela vrsta vmesnih položajev, ki jih nekateri pravni redi štejejo za kontrakte, drugi pa za delikte.¹¹¹

OZ je glede vprašanj razmerja med pogodbeno in nepogodbeno odškodninsko odgovornostjo v celoti prevzel ureditev Zakona o obligacijskih razmerjih (ZOR)¹¹², ta pa je za izhodišče vzel avstrijski Obči državljski zakonik (ODZ). Tako velja enotnost določb deliktnega odškodninskega prava za obe področji, če ni za pogodbe kaj posebej določeno, kar je jasno zapisano v 246. členu OZ¹¹³. Cigoj je opravil obsežno analizo razlik v izvoru obveznosti, predpostavkah, razlik glede usmeritve odškodnine, dokaznega bremena, dopustnosti dogovorov o izključitvi odgovornosti ter zastaranja in ugotovil, da »ni nobenega argumenta, ki bi pokazal, da sta poslovna in neposlovna odškodninska obveznost dve bistveno različni instituciji«, temveč obstojijo argumenti, ki nakazujejo enotnost institucije.¹¹⁴

Enakost med pogodbeno in nepogodbeno odškodninsko odgovornostjo je predvsem v tem, da kljub dejstvu, da obveznost povrniti škodo nastane na različna načina¹¹⁵, je njena vsebina načeloma enaka. Prav tako pa se v obeh oblikah

¹¹⁰ B. Strohsack, OBLIGACIJSKA RAZMERJA I, OBLIGACIJSKA RAZMERJA II (1998), str. 214.

¹¹¹ D. Možina, Pogodbeno in nepogodbeno odškodninska odgovornost: ODZ (1811) in Obligacijski zakonik (2001), v: Izročilo občega državljskega zakonika (2013), str. 343-344.

¹¹² Zakon o obligacijskih razmerjih (ZOR), Ur.l. SFRJ, št. 29/1978, Ur.l. SFRJ, št. 39/1985, 2/1989 Odl.US: U št. 363/86, 45/1989 Odl.US: U-363/86, 57/1989, RS, št. 27/1998 Odl.US: U-I-123/95, 88/1999 (90/1999popr.), 83/2001-OZ, 30/2002-ZPlaP, 87/2002-SPZ, 30/2010 Odl.US: U-I-207/08-10, Up-2168/08-12.

¹¹³ 246. člen OZ: »Če v določbah tega odseka ni drugače določeno, se za povrnitev škode, nastale s kršitvijo pogodbenih obveznosti. Smiselno uporabljajo določbe tega zakonika o povrnitvi nepogodbene škode.

¹¹⁴ D. Možina, Pogodbeno in nepogodbeno odškodninska odgovornost: ODZ (1811) in Obligacijski zakonik (2001), v: IZROČILO OBČEGA DRŽAVLJANSKEGA ZAKONIKA (2013), str. 349-350.

¹¹⁵ Pri poslovni odškodninski odgovornosti s kršitvijo že obstoječega poslovnega razmerja med strankama, pri nepogodbeni pa s protipravnim posegom v pravno varovane dobrine drugega.

odškodninske odgovornosti priznava tako premoženjska kot tudi nepremoženjska škoda.

Tudi ko govorimo o dokaznem bremenu, lahko opazimo, da v obeh primerih velja domneva krivde. To pomeni, da se odgovornost za škodo domneva, odgovorna oseba pa se lahko kljub temu odgovornosti razbremeni. Tukaj, pa se pokaže razlika. Pri nepogodbeni odškodninski odgovornosti je osnovno merilo pripisljivosti škode krivdno načelo¹¹⁶, ki je v primeru stvari in dejavnosti, iz katerih izhaja bistveno višja škodna nevarnost za okolico, dopolnjeno z načelom povrnitve škode ne glede na krivdo (objektivna odškodninska odgovornost), pri čemer pa je določena še domneva vzročnosti.¹¹⁷ Pri pogodbeni odškodninski odgovornosti pa ne velja krivdno načelo, saj velja, da se dolžnik, ki ne izpolni svoje obveznosti, ne more razbremeniti niti z dokazom, da ni kriv oz. da je bil dovolj skrben. Dokazati mora, da je njegova kršitev posledica nepredvidljivih, naknadnih okoliščin, ki pa jih ni mogel preprečiti niti se jim izogniti¹¹⁸.

Opazimo še eno razliko, namreč glede tega, kako se doseže omejitev obsega odškodnine, saj bi v nasprotnem primeru ta lahko segla predaleč. V nepogodbenem odškodninskem pravu se omejitev doseže preko vzročne zveze. Vprašati se moramo, katere posledice je še mogoče pripisati določenemu dogodku. Govorimo o adekvatni vzročnosti. Pri pogodbenem pravu pa zadošča že naravna vzročnost (*sine qua non*), sama omejitev pa je omogočena s predpostavko predvidljivosti škode. Opozoriti je potrebno tudi na dejstvo, da je sama krivda relevantna tudi pri pogodbeni odgovornosti, saj omejitev z načelom predvidljivosti ne velja, če povzročitelj ravna naklepno ali iz hude malomarnosti.

Odgovornost se pri pogodbenem pravu lahko že v naprej zoža ali razširi, kar pa ne velja za nepogodbeno pravo. Tu vnaprejšnje enostranske izjave odgovorne osebe (npr. »ravnanje na lastno odgovornost«, »ne odgovarjamo za škodo«, itd.) ne razbremenijo odgovornosti, v nobenem primeru pa ni mogoče izključiti odgovornosti za naklep in veliko malomarnost.

¹¹⁶ Zapisano v prvem odstavku 131. člena OZ: »Kdor povzroči drugemu škodo, jo je dolžan povrniti, če ne dokaže, da je škoda nastala brez njegove krivde.«

¹¹⁷ Zapisano v drugem in tretjem odstavku 131. člena OZ ter v 149. členu OZ.

¹¹⁸ 240. člen OZ.

Razliko med pogodbeno in nepogodbeno odškodninsko odgovornostjo lahko najdemo tudi pri institutu zastaranja. Zahtevki za povrnitev nepogodbene škode zastarajo v treh letih od trenutka, ko je oškodovanec izvedel za škodo in povzročitelja (subjektivni zastaralni rok), v vsakem primeru pa v petih letih od nastanka škode (objektivni rok). Za pogodbene obveznosti pa velja petletni splošni zastaralni rok, seveda če ne gre za gospodarske pogodbe, za katere velja triletni rok.¹¹⁹

3.1.4.2. KRIVDNA ALI OBJEKTIVNA ODGOVORNOST?

V zgornjem primeru sta se na odločbo sodišča prve stopnje pritožili tožena stranka in tretja tožnica. Sodišče druge stopnje je obe pritožbi¹²⁰ zavrnilo kot neutemeljeni in v izpodbijanih delih potrdilo sodbo prve stopnje. Vendar pa je pritožbeno sodišče prišlo do zaključka, da ne gre za pogodbeno odškodninsko odgovornost, temveč za nepogodbeno (deliktno) odškodninsko odgovornost tožene stranke, ki je razpisala gorski izlet in prevzela njegovo organizacijo, pri tem pa je svojo obveznost izpolnila, saj je razpisani izlet izpeljala. Toda izpeljala ga je s številnimi napakami, tako v fazi načrtovanja kot v fazi izvedbe. Zato je sodišče bilo mnenja, da ne gre za neizpolnitev obveznosti, temveč za odgovornost zaradi nastanka določenega dejstva, tj. nesreče, do katere je prišlo zaradi posebnih okoliščin in kršitev pravil stroke.¹²¹

Pritožbeno sodišče je prišlo do zaključka, da je, v nasprotju s stališčem sodišča prve stopnje, ki je ugotovilo obstoj krivdne odgovornosti, podana objektivna odgovornost tožene stranke. Gora, na katero se je skupina povzpela, sama po sebi ne predstavlja nevarne stvari, saj je visoka zgolj 2134 m. Prav tako tudi organizirani pohod večje skupine nanjo ni nevarna dejavnost. Vendar pa so bile v tem konkretnem primeru podane posebne okoliščine, saj je vzpon, predvsem pa sestop z gore predstavljal nevarno dejavnost, ker je dejansko šlo za neorganizirani

¹¹⁹ D. Možina, Pogodbeno in nepogodbeno odškodninska odgovornost: ODZ (1811) in Obligacijski zakonik (2001), v: IZROČILO OBČEGA DRŽAVLJANSKEGA ZAKONIKA (2013), str. 351-354.

¹²⁰ Do vložitve revizije na Vrhovno sodišče, kjer je prišlo do združitve obeh pravnih zadev zaradi skupnega obravnavanja, sta tekli dve pravni zadevi, in sicer v eni sta bila tožnika prvo in druga tožeča stranka (vdovec in hči umrle M.C.), v druga pa je bila tožnica tretja tožeča stranka (poškodovana v nesreči).

¹²¹ VSL sodba II Cp 1050/96, z dne 03.10.1997.

Odškodninska odgovornost v zvezi z gorskimi izleti

vzpon skupine planincev, saj se je vodnica, raje kot da bi spremljala skupino, ki je odšla proti vrhu, pridružila skupini, ki je hodila po lažji poti. Glede na to, da je bilo udeležencev kar 56, vodnica pa zgolj ena sama, je bilo še pred samim odhodom popolnoma jasno, da bo v primeru ločitve ena skupina ostala sama brez ustreznega vodstva.

Ravno tako so bili udeleženci neobveščeni, o sami težavnosti ture, kot tudi o ustrezni opreми, ki je za tako težavnost nujno potrebna. Kot potrebna oprema je bila navedena zgolj zaščita pred dežjem. Skupina je sestopila po zelo strmi grapi, v snežnih razmerah po zmehčanem in neutrjenem snegu, iz katerega so gledale nevarne skale. Udeleženci bi kot osnovno opremo morali imeti dereze, cepin, čelado in varovalno vrv ter za tak teren primerne čevlje. Tako pa se je izkazalo, da sta cepin imela zgolj dva udeleženca.

Razlog za to lahko poiščemo že v sami objavi izleta, saj je PD navedlo precej nižjo oceno težavnosti vzpona, kot pa dejansko je. V okoliščinah, kot so bile navedene, brez ustreznega vodenja in brez zavarovanja, je obstajala huda nevarnost zdrsa. Od 38, ki se jih je povzpelo na vrh, jih je pet zdrsnilo, od katerih so tri osebe umrle, dve pa sta bili poškodovani.

Organiziranje gorskega izleta v tako posebno povečano nevarnih okoliščinah je bilo po presoji pritožbenega sodišča nevarna dejavnost, ki je bila v sferi tožene stranke in zato je sodišče trdilo, da je bila podana objektivna odgovornost tožene stranke.

Na Vrhovno sodišče je bila s strani tožene stranke vložena tudi revizija, za katero pa je sodišče presodilo, da ni bila utemeljena ter poudarilo, da je do nevarnih okoliščin prišlo zaradi nedopustnega ravnanja organizatorja izleta in razsodilo, da gre za krivdno odgovornost, ne pa za objektivno. Zato je odločilo, tako kot sodišče prve stopnje, tj. da je odgovornost pogodbeno odškodninska.

Tudi sodišča v konkretnem primeru niso bila enotna glede same razprave, katera odgovornost je podana pri vodenem izletu v gore. Za samega oškodovanca je seveda ugodnejše, če sodišče ugotovi objektivno odgovornost vodnika.

Oškodovancu je potrebno dokazati zgolj, da je šlo za nevarno stvar ali nevarno dejavnost in da mu je nastala pravno priznana škoda.

Vzročnost pa se domneva, zato mora tisti, ki je imetnik nevarne stvari, oz. tisti, ki se z nevarno dejavnostjo ukvarja dokazati, da le-ta ni bila vzrok. Tudi za samega sodnika je lažje, če je ugotovljena objektivna odgovornost, saj mu po oceni, da je nevarna stvar ali dejavnost temelj odgovornosti, ni potrebno obrazložiti vzročne zveze.

Na drugi strani pa je za povzročitelja škode težje dokazati, da so podani razlogi za oprostitev odgovornosti. V primeru krivdne odgovornosti ima sodnik veliko dela z ugotavljanjem in obrazložitvijo krivde. Ravno zaradi tega so sodniki v nekaterih primerih, ko so bile izpolnjene predpostavke za krivdno odgovornost, stvar ali dejavnost opredelili kot nevarno ter odločili, da povzročitelj odgovarja objektivno. S tem so širili pojem nevarnih stvari in dejavnosti ter uporabo objektivne odgovornosti na račun krivdne ter tako delovali v nasprotju s temeljnimi načeli in funkcijo odškodninske odgovornosti.¹²²

Moje mnenje je, da je sklicevanje na objektivno odgovornost vodnikov preprosto pretirano. V slovenski sodni praksi lahko zasledimo, da sodniki stvar ali dejavnost opredeljujejo kot nevarno, »kadar je ta stvar ali dejavnost sama po sebi nevarna oz. kadar stvar ali dejavnost sama po sebi ni nevarna, vendar postane nevarna glede na okoliščine primera in glede na tistega, ki jo opravlja«.¹²³

Samo vodenje gostov v gore ne more biti obravnavano kot nevarna dejavnost. V konkretnem primeru sodbe II Ips 70/98 je sodišče druge stopnje sicer reklo, da je šlo za nevarno dejavnost glede na okoliščine primera, vendar je bil v tem primeru organizator tisti, ki je povzročil nevarne okoliščine. Kajti če bi bil gorski izlet organiziran v skladu s pravili in bi organizator ravnal v skladu z naloženo skrbnostjo glede samega organiziranja izletov, do nevarnih okoliščin ne bi prišlo.

¹²² M. Končina Peternel, Pojem nevarne stvari in nevarne dejavnosti, v: Podjetje in delo, 25 (1999), 6-7, str. 1298-1299.

¹²³ M. Končina Peternel, Pojem nevarne stvari in nevarne dejavnosti, v: Podjetje in delo, 25 (1999), 6-7, str. 1300.

Zato je nemogoče trditi, da je vodenje gostov v gore, ko je organizirano in izvedeno v skladu s pravili, nevarna dejavnost.

Paziti pa moramo tudi na to, da pri vodnikih PZS presojava tudi odgovornost samega organizatorja, tj. PD. Vodnik je torej zgolj tisti, ki za »naročnika« gorskega izleta udeleženca vodi po planinskih poteh, odgovornost za sam razpis in objavo gorskega izleta, njegovo vsebino ter za izbiro ustrezno usposobljenega vodnika, pa lahko poiščemo pri organizatorju. Velja, da naj PD organizira samo toliko izletov in samo take, da jim bo s svojimi kadri v vsakem primeru lahko kos.

Drugače je pri gorskih vodnikih, kjer ni PD, ki bi gorski izlet organiziral. Povečini ima vsak gorski vodnik dandanes svojo spletno stran, v okviru katere ponuja gorski izlet za določeno ceno in lahko gost sam izbere, kam bi se rad z vodnikom podal. Lahko pa gost gorskemu vodniku sam predlaga turo, ki jo želi opraviti, ta pa bo nato gostu sporočil, ali je to mogoče. Cene gorskih izletov načeloma določi vsak gorski vodnik sam, ostati pa mora v okviru priporočljivih vodniških tarif, ki jih je priporočilo samo združenje in veljajo do objave novih, veljajo pa za enega gorskega vodnika.¹²⁴

Poleg posledic, ki vodnika v primeru nezgode doletijo na sodišču, tudi sam Pravilnik vodnikov PZS kot tudi ZGV kot sankcijo za kršitev morebitnih pravil predvidevata izbris s seznama registriranih vodnikov.

8. člen Pravilnika vodnikov PZS določa, da lahko Vodniška komisija (VK) zboru vodnikov predlaga izbris VPZS iz seznama registriranih VPZS, če bi bile ugotovljene večje kršitve tega pravilnika, ostalih pravnih aktov PZS, Pravilnika VPZS ali Častnega kodeksa slovenskih planincev. VK PZS mora o predlogu za izključitev VPZS s seznama o tem pisno in argumentirano seznaniti VPZS, vodniški odsek, matično PD in matični vodniški odbor pri meddruštvenem odboru PD, vsaj šest mesecev preden poda zboru vodnikov predlog za izključitev. Kaj šteje za večje kršitve ter, sam postopek ugotavljanja in obravnavanja, pa VK uredi s posebnim aktom, ki ga potrди zbor vodnikov.

¹²⁴ Združenje gorskih vodnikov Slovenije (ZGVS), Vodniške tarife, URL: <http://www.zgvs.si/besedila.php?pid=12> (31.08.2013).

Izbris gorskih vodnikov in pripravnikov za gorskega vodnika iz imenika določa 5. člen ZGV v primerih, ki jih predvideva statut ZGVS. O samem izbrisu odloča ZGVS v skladu s statutom.

Omeniti je treba, kako je v Sloveniji poskrbljeno za nadzor nad opravljanjem dejavnosti vodenja oseb po gorskem svetu. Nadzor vodita predvsem PZS za VPZS in ZGVS za gorske vodnike.

Tako VPZS kot tudi gorski vodniki potrebujejo za vodenje veljavno licenco, ki mu jo podelita omenjeni združenji. Le-to je potrebno redno obnavljati, po preteku treh let pa podaljšati, kar je možno zgolj, če se vodniki udeležijo licenčnih tečajev in tam obnavljajo in nadgrajujejo svoje znanje. V primeru, da se teh tečajev vodnik ne udeleži, se mu veljavnost licence preprosto ne podaljša, to pa mu onemogoča vodenje.

Licenco je vodniku moč tudi odvzeti. To se bo zgodilo predvsem takrat, če bo vodnik huje kršil svoje dolžnosti, kot mu jih določata Pravilnik VPZS za VPZS in ZGV ter Statut Združenja gorskih vodnikov Slovenija za gorskega vodnika. V primeru kršitev ju lahko doleti tudi plačilo denarne kazni.

Sama tržna inšpekcija posebnega rednega nadzora nad licencami vodnikov ne izvaja. To dela zgolj posredno. Vsak vodnik mora namreč pri svojem delu imeti s seboj izkaznico ter na vidnem mestu nositi znak oz. značko, ki veljata kot javni listini. Tržni inšpektor bo na terenu lahko preveril, ali ima vodnik znak in izkaznico ter s tem posredno preveril tudi veljavnost licence za tekoče leto. Povsem isto velja tudi za tuje vodnike, ki na podlagi mednarodne licence in ob pogoju vzajemnosti v Sloveniji izvajajo vodniško dejavnost.¹²⁵

Tržni inšpektorat RS je v obdobju od junija do septembra 2011 opravil nadzor opravljanja dejavnosti vodenja oseb v gorskem svetu. Nadzor je bil usmerjen v

¹²⁵ T. Česen, Združenje gorskih vodnikov Slovenije, podatki posredovani preko elektronske pošte (30.08.2013).

Odškodninska odgovornost v zvezi z gorskimi izleti

preverjanje, ali pravne osebe in samostojni podjetniki posamezniki opravljajo dejavnost vodenja po gorskem svetu z gorskim vodnikom, planinskim vodnikom ali brez udeležbe ustrezno usposobljene osebe. Hkrati pa so preverjali tudi, ali imajo gorski vodniki in pripravniki ter drugi udeleženci pri izvajanju programov usposabljanja zavarovano svojo odgovornost proti tretjim osebam in ali so nezgodno zavarovani. V okviru nadzora je bilo opravljenih pet pregledov pri organizatorjih pohodov, pri čemer je bila ugotovljena zgolj ena kršitev, ker dejavnost gorskega vodenja ni bila izvedena z gorskim vodnikom. Na samem terenu pa nepravilnosti niso bile ugotovljene.¹²⁶

Obstajajo pa tudi »obrambni mehanizmi«, ki ščitijo vodnike v primeru ugotovljene odškodninske odgovornosti, kot tudi plačila odškodnine. Vodniki PZS in gorski vodniki ter pripravniki za gorskega vodnika morajo biti zavarovani za primer odškodninskih tožb. Pri vodniku PZS eno zavarovanje uredi planinska organizacija, priporočljivo pa je, da tudi sam poskrbi za ustrezna osebna zavarovanja. Pogoji, ki jih mora vodnik PZS izpolnjevati, da mu PZS uredi zavarovanje, so:

- biti mora član PD,
- biti mora registriran in
- imeti mora dovoljenje za opravljanje te dejavnosti.

Iz tega, da je VPZS član PD izhaja, da deluje v društvenih okvirih, izvaja program, ki ga je sprejelo in potrdilo PD, ter da je program v skladu s sprejetimi dokumenti. Ključna je uvrstitev posamezne akcije v program dela PD, imenovanje vodstva oz. nosilca akcije ter končna potrditev akcije. Za vse tri je potreben sklep pristojnega organa. Kajti če so izpolnjeni vsi trije pogoji, bo škodni dogodek bremenil sklenjeno zavarovalno polico. V nasprotnem primeru pa odgovarja posamezni vodnik sam. In ravno zaradi tega je priporočljivo, da vodnik tudi sam poskrbi za dodatno zavarovanje.

¹²⁶ Tržni inšpektorat RS, Nadzor opravljanja dejavnosti vodenja oseb po gorskem svetu, URL: http://www.ti.gov.si/si/storitve/s_cim_se_ukvarjamo/arhiv_porocil/2011_10_26_gorski_vodniki/ (31.08.2013).

Na tem mestu velja omeniti tudi to, da ima tudi PZS svojo odgovornost zavarovano pri zavarovalnici.¹²⁷

Pri gorskih vodnikih in pripravnikih za gorskega vodnika je situacija podobna. ZGV v 22. členu določa, da morajo slednji imeti svojo odgovornost zavarovano proti tretjim osebam ter biti tudi nezgodno zavarovani. Najmanjše zavarovalne vsote predpiše minister na predlog ZGVS.

3.1.5. »NEFORMALNI VODNIK«

V kategoriji vodenih gorskih izletov lahko uvrstimo tudi primer, ko se skupina poda v gore pod vodstvom »neformalnega vodnika«. Z »neformalnim vodnikom« mislimo na osebo, ki je pridobila nekaj gorniškega znanja in opravila določeno izobraževanje, vendar le-to ni primerljivo z nazivom in strokovnim usposabljanjem vodnikov PZS in gorskim vodnikom.

Veliko PD v okviru svojih alpinističnih odsekov vsako leto izvaja alpinistično šolo, kjer podajajo gorniško znanje, s poudarkom na osnovah in nadgradnji varnega plezanja, alpinizmu in gorništva po težjih poteh ter brezpotjih. Izobraževanja vodijo člani PD, ki imajo naziv alpinistični inštruktor¹²⁸.

Alpinistični šoli se lahko pridruži vsak, ki izpolnjuje vnaprej določene pogoje, tj. član PZS, starost vsaj 16. let in primerno zdravstveno stanje, in tako pridobi naziv »tečajnik«. Tečajniki morajo uspešno opraviti teoretični in praktični izpit iz letne in zimske tehnike. Teoretični izpit obsega znanja iz opreme, vozlov, zgodovine alpinizma, orientacije, poznavanja gorstev, prve pomoči, itd., na praktičnem izpitu pa morajo tečajniki pokazati znanja iz varovanja, prevezovanja, spust po vrvi in samoreševanje, itd.

¹²⁷ K. Petek, Komisija za planinske poti, PZS, podatki posredovani preko elektronske pošte (13.11.2013).

¹²⁸ Vsak, ki izpolnjuje trenutno veljavne pogoje za opravljanje izpita za alpinističnega inštruktorja in uspešno opravi izpit za alpinističnega inštruktorja pred komisijo PZS. Več na <http://ka.pzs.si/besedilo.php?pid=4> (20.08.2013).

Po uspešno opravljenem tečaju pridobijo tečajniki naziv »mlajši alpinistični pripravnik«. Ko slednji opravi določeno število vzponov, ki ga določi alpinistični kolektiv, postane starejši alpinistični pripravnik. To je odskočna deska za nadaljnje izobraževanje, ki ga nudi PZS, in sicer za naziv »alpinist«¹²⁹ in »alpinistični inštruktor«.

S pojmom »neformalni vodnik« imamo v mislih tako alpinističnega pripravnika, kot tudi alpinista in alpinističnega inštruktorja.

3.1.5.1. HIPOTETIČNI PRIMER ŠT. 2

Dva člana Alpinističnega odseka iz Ljubljane sta se dogovorila, da bosta čez vikend opravila srednje zahtevno plezalno turo, ki naj bi jo zaključila s sestopom po zahtevni poti. Blaž je bil še tečajnik, ki je na alpinistični šoli ravnokar zaključil s teoretičnimi in praktičnimi predavanji, čakal ga je zgolj še zaključni izpit, nekaj izkušenj s plezanjem in gorskimi izleti pa je že imel, saj je na tečaj prišel, da bi svoje znanje zgolj nadgradil. Neža pa je že bila alpinistična pripravnica, ki je s tečajem zaključila preteklo leto.

Odločila sta se za Vzhodno smer v Mali Rinki v Kamniško-Savinjskih Alpah. Na vsakotredenskem srečanju članov alpinističnega odseka sta povpraševala o zahtevnosti smeri. Ker nista bila prepričana, ali bosta zmogla samostojno opraviti turo, se je Miha, starejši alpinistični pripravnik, ponudil, da ju vodi in z njima opravi plezalno turo. Ker je veljal za bolj izkušenega, sta mu Blaž in Neža zaupala ter se odločila, da se v gore podajo skupaj. Miha sicer v omenjeni smeri še ni bil, ker pa je preplezal že težje smeri, je samozavestno menil, da mu ta ne bo predstavljala večjih težav.

Do težav pa je hitro prišlo, saj težavnosti plezanja Neža in Blaž nista bila kos in posledično sta se le stežka prebijala skozi raztežaje. Med plezanjem se je vreme močno poslabšalo in zajelo jih je neurje. Počakali so, da slednje preneha ter nato nadaljevali plezalno turo. Na četrtem raztežaju pa je Miha zaradi spolzke skale in

¹²⁹ Vsak, ki izpolnjuje trenutno veljavne pogoje za opravljanje izpita za alpinista in uspešno opravi izpit za alpinista pred komisijo PZS. Več na <http://ka.pzs.si/besedilo.php?pid=4> (29.08.2013).

prehitrega tempa zdrsnil. Nameščeni metulj¹³⁰ bi v primeru pravilne uporabe padec moral ustaviti, vendar ker ga Miha ni pravilno namestil, temu ni bilo tako. Padec je bil tako silovit, da je v globino potegnilo še Nežo in Blaža, pri čemer je prišlo do smrti enega udeleženca, druga dva pa sta bila težje poškodovana.

Odgovor na vprašanje, ali je moč Mihu očitati deliktno odškodninsko odgovornost s krivdno odgovornostjo, ker je soplezalca na plezalno turo vodil kot vodnik, pri tem pa zaradi slabo nameščene varovalne opreme in posledično zaradi svoje malomarnosti spravil soplezalca v nevarnost, ni tako preprosto. Upoštevati je treba več faktorjev, ki težo odgovornosti bistveno zmanjšujejo.

PD skupaj s svojimi odseki (alpinistični odsek, markacijski odsek, odsek za športno plezanje, itd.) nikakor ne velja za profesionalno združenje, kot je npr. ZGVS. Člani, ki imajo naziv alpinistični pripravnik, alpinist, alpinistični inštruktor niso profesionalci v vodenju kot VPZS in gorski vodniki, zato jih je treba obravnavati kot amaterje. Za svoje delo ne prejmejo nikakršnega plačila ali povračila stroškov in niso vključeni v sklop strokovnega in intenzivnega izobraževanja. Miha torej velja za amaterja in je ravnal kot amaterski vodnik ali bolje rečeno neformalni vodnik, kajti nekdo, ki vodi posameznika ali skupino, še ni vodnik in to nikakor ne more biti.

Dolžnost Neže in Blaža je bila, da sama presodita, ali je težavnost smeri še primerna za njuno znanje ali pa ga že presega. Od Mihe te presoje ne moremo zahtevati, saj nima zadostnega znanja za tako presojo. Nasprotno bi bilo, če bi slednji imel izobrazbo gorskega vodnika. Od njih se zahteva in pričakuje skrbnost presoje skladnosti želja gostov in njihovih fizičnih in psihičnih sposobnosti.

Blaž in Neža bi lahko oz. bi morala v kateremkoli trenutku Miho opozoriti na dejstvo, da plezalni smeri nista oz. nista več kos. Sama bi morala preceniti, česa sta zmožna in sposobna ter koliko znata. Kadarkoli bi lahko Miho opozorila in od njega jasno zahtevala, da želita odnehati ter se spustiti nazaj v vstop plezalne

¹³⁰ Pripomoček za varovanje v neopremljenih plezalnih smereh.

smeri. Tega pa nista storila in ravno zaradi njune napačne presoje bi Miha težko odgovarjal, če bi prišlo do sojenja na sodišču.

V avstrijskem civilnem pravu je načelo osebne odgovornosti izpeljano iz ODZ¹³¹. Če nekdo utrpi škodo, jo mora načeloma nositi sam, civilnopravna odgovornost in z njo tudi plačilo odškodnine pa pride v poštev le v primeru, če obstojijo posebni razlogi, na podlagi katerih je mogoče odgovornost za škodo pripisati nekemu drugemu.¹³²

Načelo osebne odgovornosti doseže svoje meje tam, kjer sodelujoči («druga oseba») tveganje, zaradi večjega strokovnega znanja, bolje dojame ali pa je odločitev za samoogroženost sprejeta na podlagi vidnih hudih težav pri zmožnosti presoje. S pravnega vidika to torej pomeni, da poznavanje tveganja ter sposobnost diskrecije in dovtetnosti predstavljajo nepogrešljivo predpostavko za ravnanje, za katerega odgovarjamo sami osebno.¹³³

Mihu bi odgovornost za nastalo škodo lahko naložili le v primeru, če bi ga Neža in Blaž že na samem začetku opozorila, da je njuno znanje pomanjkljivo in plezalna smer pretežka, on pa bi vztrajal na tem, da plezanje nadaljujejo in ju tako vede spravljal v nevarnost.

Blaž in Neža bi se morala zavedati, da gorniški športi niso brez nevarnosti, možno pa jih je do določene mere obvladati s trezno presojo, usposobljenostjo in osebno odgovornostjo. Ravno raznolikost gorniške dejavnosti omogoča vsakomur, da si izbere tisto, ki ji je z lastnimi močmi še lahko kos.

¹³¹ Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch.

¹³² D. Tanczos, »Wer einen Schaden erleidet, hat ihn grundsätzlich selbst zu tragen...« Eigenverantwortung in der österreichischen Rechtsordnung – Fiktion oder Realität? Eine Polemik, v: Sicherheit im Bergland 2012, str. 64.

¹³³ D. Tanczos, »Wer einen Schaden erleidet, hat ihn grundsätzlich selbst zu tragen...« Eigenverantwortung in der österreichischen Rechtsordnung – Fiktion oder Realität? Eine Polemik, v: Sicherheit im Bergland 2012, str. 64-68.

3.2. SAMOSTOJNI GORSKI IZLETI

Ljudje se na gorske izlete lahko podajo tudi sami, torej brez vodnikov PZS ali gorskih vodnikov. Seveda se v tem primeru od njih pričakuje oz. zahteva še toliko večje zavedanje, da je obiskovanje gora nevarno početje ter da mora njihovo ravnanje odražati še večjo skrbnost za lastno varnost ter varnost drugih. Če bi se posameznik čutil odvezanega sleherne odgovornosti do sebe ali do drugih obiskovalcev gora, temu definitivno ne bi moglo biti tako že zaradi same možnosti, da se nesreča lahko pripeti komurkoli in kadarkoli. Lahko bi rekli, da z višino odgovornost posameznika pravzaprav narašča, kajti s terenskimi in fiziološkimi obremenitvami raste verjetnost tveganja za zdravje in življenje.¹³⁴

Pri gorništvu in plezanju je zaradi same narave dejavnosti nevarnost poškodb izrazito povečana. Ravno zaradi tega je pomembno, da se tisti, ki se v gore poda, zaveda, da se odgovornost v gorah začneja že z načrtovanjem ture doma, kajti že najmanjše napake v ravnanju udeležencev lahko povzročijo težke posledice. V gorah je človek bolj kot v dolini izpostavljen nevarnostim, gorski relief od njega terja povečan fizični napor in prisebnost duha, tudi kvalificirane zdravniške pomoči ni pri roki, vremenske razmere so ostrejšje, zavetja pred njimi pa je malo ali pa ga sploh ni.

Poleg že omenjene vrste različnih pravil, nasvetov in priročnikov, ki so namenjeni varnosti, je treba omeniti tudi t.i. Tirolsko deklaracijo. Gre za deklaracijo, ki je bila sprejeta na zasedanju v Innsbrucku in vsebuje vrsto etičnih načel in vrednostnih meril, katerih cilj je, da postanejo temelj odličnega vedenja v gorah. Tirolska deklaracija ni zakonik ali seznam podrobnih navodil, temveč:

- opredeljuje temeljne vrednote gorskih športov,
- postavlja načela in merila vedenja v gorah,
- oblikuje etična merila za ravnanje v kritičnih situacijah,
- vpeljuje etična načela, po katerih naj javnost ocenjuje in presoja gorske športe, ter

¹³⁴ T. Strojín, ETIKA IN ODGOVORNOST V GORAH (1995), str. 57.

- omogoča začetnikom spoznavanje vrednot izbranega gorskega športa.

Tirolska deklaracija je torej zapis etičnih načel in vrednot, na katerih temelji gorniška kultura in ki so izoblikovani tako, da ohranjajo številna nenapisana pravila, na katerih že dolgo temelji ravnanje gornikov. Del se nanaša na dejavnosti alpinistov, na njihove ekstremne podvige in dosežke, večina njene vsebine pa je namenjena prav vsem, ki zahajajo v gore, da sprejmejo tveganje in odgovornost, uskladijo svoje cilje s svojimi sposobnostmi in osebno opremo, so spoštljivi, sočutni, tovariški in pomagajo drugim, če so pomoči potrebni, varujejo neokrnjeno naravo, itd.¹³⁵

Vsa pravila so bila napisana ravno zato, da bi posamezniki v gorah ravnali premišljeno in preudarno, vendar pa kljub temu v številnih primerih ni tako. Zato so pravila v veliko pomoč tudi takrat, ko se posamezni primer znajde na sodišču in mora slednje ugotoviti ali je podana odgovornost ali pa je šlo zgolj za nesrečo in elementa odgovornosti ni.

Kdaj lahko torej govorimo o odgovornost in kdaj o nesreči, je seveda odvisno od podrobnosti vsakega konkretnega primera, saj okoliščine v gorah nikoli niso enake, prav tako pa se tudi ljudje v različnih okoliščinah vedejo različno ter različno presojujejo nevarnosti. Do nesreče bo prišlo, ko se bo gornik znašel v sečišču zanj nesrečnih subjektivnih in objektivnih okoliščin.

V okviru splošne delitve nevarnosti v gorah poznamo *objektivne in subjektivne nevarnosti*.

Objektivne nevarnosti so tiste, na katere človek ne more vplivati in niso odvisne od njegove volje, kljub temu pa lahko z ustreznim ravnanjem, znanjem, izkušnjami in preudarnostjo zelo omeji njihove posledice. V to skupino nevarnosti spadajo padanje kamenja in krušljiva skala, živali, plazovi, vremenski preobrati, itd.

Nasprotno pa na subjektivne nevarnosti človek lahko vpliva, kar pomeni, da izvirajo iz njega samega. Ta skupina nevarnosti je plod nevednosti, malomarnosti

¹³⁵ M. Keršič-Svetel, B. Peršolja, Tirolska deklaracija o dobri praksi v gorskih športih, v: Planinski vestnik - priloga, 11 (2007), str. 1-8.

ali utrujenosti in se kljub možnemu vplivu nanje, pojavljajo pogosteje kot objektivne. Sem uvrščamo slabo psiho-fizično pripravljenost, neznanje oz. podcenjevanje smeri, uporabo neprimerne opreme, slabo izbiro soplezalca ter neaktivnost oz. slabo pripravljenost pred samo turo.

Pri skupini objektivnih nevarnosti bo v primeru škodnega dogodka sodnik zelo težko podal ugotovitev, da je odgovornost podana. Nasprotno pa lahko rečemo za subjektivne nevarnosti.

Gornik lahko torej subjektivno nevarnost zmanjša s poznavanjem tehnike, človeške fiziologije, z dobro obleko, obutvijo in opremo itd. Pogoj pa je, da je nevarnost spoznavna, tj. tista, ki se je človek mora zavedati, če je že ne more opaziti, kajti v nasprotnem primeru bomo lahko govorili o naključju. Seveda pa bo vedno obstajalo vprašanje, koliko človek zmore spoznati nevarnost in v kolikšni meri jo zna obiti.¹³⁶

Poznamo tri vire nevarnosti, glede na to, kje jih lahko poiščemo. In sicer v naravi, človekovem organizmu ali v človekovem napačnem ravnanju. Vse imajo skupno to, da lahko privedejo do nesreče.¹³⁷ Zadnja med njimi – človekovo napačno ravnanje – pa je tista, pri katere bomo lahko poiskali elemente, potrebne za obstoj odškodninske odgovornosti.

Slovenska sodna praksa je glede tega praktično ničelna, zato je primere, kdaj je sodišče ugotovilo krivdno odgovornost in kdaj je bila le-ta zavrnjena oz. ni bila podana, najlažje poiskati v tuji sodni praksi, in sicer nemški.

Krivda je bila ugotovljena v primeru dveh plezalcev, ki sta bila v steni z relativno visoko stopnjo zahtevnosti, navezama na vrh, vendar se nista varovala. Ko je eden od njiju skušal namestiti varovalni klin, ne da bi imel varno oporo, je zdrsnil ter s seboj v globino potegnil še drugega.¹³⁸

¹³⁶ T. Strojín, ETIKA IN ODGOVORNOST V GORAH (1995), str. 59-60.

¹³⁷ T. Strojín, ETIKA IN ODGOVORNOST V GORAH (1995), str. 66.

¹³⁸ D. Možina, v: V. Bergant Rakočević, itd. ŠPORT & PRAVO (2008), str. 286.

Za krivdno odgovornost je šlo tudi v nekem drugem primeru, kjer sta oba plezalca plezala, nato pa je med spuščanjem enega drugemu med rokami zdrsela vrv iz ti. osmice¹³⁹. Posledično je padel ter dobil zelo hude poškodbe.¹⁴⁰

Sodišče pa je krivdo zavrnilo v primeru naveze treh plezalcev, ki so plezali na zaledenem območju Valiških Alp v Švici in padli ter s seboj v globino potegnili še eno navezo, pri čemer je več oseb umrlo. Nemško sodišče je z izvedenci poskušalo ugotoviti, ali so bile morda vrvi predolge, ali bi morali ledeno ploskev prečiti z vijaki za led in ali je morda naveza izbrala prehitro tempo ter se tako premalo aklimatizirala.¹⁴¹

V primeru, ko sodišče ne more ugotoviti krivdne odgovornosti nikogar od soudeležencev, npr. kozorog med tekanjem sproži kamen, ki zadane enega plezalca, da ta pade ter s seboj potegne še drugega soplezalca, bo šlo za uresničevanje splošne nevarnosti v gorah, le-to pa nosi vsak udeleženec sam oz. vsi enako.¹⁴²

Še nikoli niso bile športne dejavnosti na prostem tako priljubljene kot danes, kar je razvidno tudi iz same statistike nezgod. Hkrati pa se v vsakdanjem življenjskem prostoru odraža nagnjenost k temu, da se v škodnih primerih išče možne odgovorne osebe. Ta razvoj je kljub pogosto omenjenemu gorskemu tovarištvu, časti planincev ali skupnosti, ki je izpostavljena enaki usodi, mogoče opazovati tudi pri gorskem športu. Vedno pogosteje se skupni gorski podvigi, tako organizirani, kot tudi neorganizirani, končajo na sodišču.

V času, ko je bilo planinarjenje pridržano zgolj za aristokrate in višji sloj meščanstva in je bilo hkrati neprimerno za telesne bolečine zahtevati denar, ne bi nikomur padlo na pamet, da bi vložil tožbo zoper svojega gorskega tovariša, partnerja pri plezanju ali spremljevalca na izletu. Nezgode so preprosto dojemali kot nesreče ali udarce usode, ki pa se praktično nikoli niso znašle na sodišču. Vse to se je v zadnjih letih zelo spremenilo in kljub temu, da število tožb narašča,

¹³⁹ Pripomoček za varovanje soplezalca v obliki števila osem.

¹⁴⁰ D. Možina, v: V. Bergant Rakočević, itd. ŠPORT & PRAVO (2008), str. 286.

¹⁴¹ D. Možina, v: V. Bergant Rakočević, itd. ŠPORT & PRAVO (2008), str. 286.

¹⁴² D. Možina, v: V. Bergant Rakočević, itd. ŠPORT & PRAVO (2008), str. 286.

Odškodninska odgovornost v zvezi z gorskimi izleti

odločitve sodišč doslej, vsaj v avstrijski sodni praksi, poudarjajo pomen osebne odgovornosti. Na slovensko sodno prakso pa bomo morali še lep čas počakati.¹⁴³

Gorski šport je še kljub vsemu še vedno tako pravno področje, na katerem sta načelo avtonomije in osebna odgovornost zelo cenjena. Osebna odgovornost pa je podana takrat, ko so dejanja ljudi v gorah osmišljena, smotrna in relativno varna, saj absolutne varnosti tako ali tako nikoli ne moremo doseči.

¹⁴³ D. Tanczos, »Wer einen Schaden erleidet, hat ihn grundsätzlich selbst zu tragen...« Eigenverantwortung in der österreichischen Rechtsordnung – Fiktion oder Realität? Eine Polemik, v: Sicherheit im Bergland 2012, str. 64-68.

4. SKLEP

V uvodu sem se spraševala, na koga je prenesena pristojnost za skrb in vzdrževanje planinskih poti. Ugotovila sem, da to ni država ali morda občina, kakor bi lahko sprva sklepali, če bi se seveda opirali na evropsko prakso, temveč je zadeva nekoliko bolj komplicirana.

PZS ima v svojem Statutu sicer res zapisano, da spada skrb za planinske poti v njeno domeno, seveda skupaj z društvi, toda sam ZplanP izrecno nikjer ne polaga pristojnosti na PZS. Na podlagi zakona so zgolj skrbniki tisti, ki imajo pristojnost za skrb in vzdrževanje planinskih poti.

Toda na podlagi natančnejše analize zakona menim, da nosi PZS vsaj posredno pristojnost za skrb in vzdrževanje planinskih poti, v smislu nadzora in obveščanja skrbnikov, preverjanja njihovega dela, sklepanja skrbniških pogodb, nalaganja skrbi za zaporo planinskih poti, izobraževanja, itd.

Tako kot na mnogih področjih v Sloveniji, lahko tudi tu, kljub zadostni in natančni zakonski ureditvi, opazimo hude pomanjkljivosti. ZplanP se v realnosti praktično ne izvaja. Tako nikoli ni prišlo do sklepanja skrbniških pogodb med PZS in skrbniki, financiranje skrbnikov ni urejeno in tudi nobena planinska pot v Sloveniji dejansko nima statusa planinske poti. Zato se vzdrževanje planinskih poti na način kot se izvaja danes, namreč prostovoljno s strani skrbnikov, ki jih za to določi PZS, brez kakršnih koli pogodb, sploh ne bi smelo izvajati, saj to pomeni kršitev zakona.

Zakaj se zakon v praksi ne izvaja, ni jasno. Morda vodilni na področju gorništva v Sloveniji menijo, da je zakon slab in ga zato raje popolnoma ignorirajo, toda to seveda ni rešitev. Če se zgolj na hitro ozremo na prakso naših severnih sosedov ter drugih evropskih držav, lahko ugotovimo, da so stvari tam mnogo bolj urejene in zakona ne ignorirajo, ampak ga striktno spoštujejo. Sama menim, da bi bilo potrebno čim prej pripraviti osnutek novega zakona, pri njegovi izdelavi pa bi sodelovali ne samo pravni strokovnjaki, temveč tudi tisti, ki so strokovnjaki na

področju gorništvu in tako poznajo dinamiko gora. Tak zakon seveda ne bo predstavljal dileme, ali ga spoštovati ali ne.

V praktičnem primeru sem, ko sem poskušala ugotoviti, kdo bi odgovarjal v primeru nastale škode zaradi slabega vzdrževanja planinskih poti, prišla do zaključka, da bi bilo skrbnikom, in tudi PZS, zelo težko očitati odgovornost za nastalo škodo, saj je nekemu, ki mu zakon zgolj določa skrb za poti, sam pa v zameno za skrb ničesar ne dobi, tj. finančno ali tudi kako drugače, zelo težko naprtiti težo krivde. 5. člen ZplanP, ki zapoveduje uporabo planinskih poti »na lastno odgovornost« pa seveda to tudi potrjuje.

Morda bi bilo, če bi se zakon tudi dejansko izvajal, lažje dokazati odgovornost tistih, ki so za planinske poti zadolženi. Seveda je vse odvisno od primera do primera in končne presoje sodišča. Po drugi strani pa je rešitev morda tudi to, da bi bilo, namesto konstantnega iskanja grešnega kozla, bolj smiselno graditi na osebni odgovornosti kot družbeni vrednosti, ki bi bila ideal pohvale in je dandanes posameznim državljanom, ki v primeru škode refleksno iščejo krivca in plačnika odškodnine, zanjo očitno le malo mar.

V drugem delu diplomske naloge, pri analizi vodenih gorskih izletov, sem prišla do zanimivih zaključkov, in sicer da ljudje v praksi še vedno zelo pogosto zamenjujejo pojma vodnik PZS in gorski vodnik. Vendar je njuno ločevanje zelo pomembno, saj se pri ugotavljanju odgovornosti enega in drugega pokažejo kar precejšnje razlike. Vodnik PZS bo manjšo ali nekoliko večjo skupino ljudi vodil, če ga bo matično PD za to zaprosilo, saj so oni tisti, ki skrbijo za samo organizacijo gorskega izleta. Torej bo sodišče v primeru škodnega dogodka moralo preveriti, ali je PD upoštevalo pravila v zvezi s samo organizacijo, preverilo zadostno usposobljenost vodnika glede na zahtevnost same planinske poti, preverilo vremenske pogoje, itd. Nasprotno pa gorski vodniki nosijo večjo odgovornost za skrb svojih gostov, saj so oni tisti, ki poskrbijo za celotno organizacijo vodenega izleta. Tudi njihovo usposabljanje je zahtevnejše in posledično veljajo za strokovnjake, zato se od njih zahteva in pričakuje večja skrbnost. Kljub vsemu sem prišla do zaključka, da bi jim zelo težko očitali objektivno odgovornost, saj bi s tem trdili, da je njihova dejavnost že v naprej obsojena na oznako »nevarna dejavnost«. To pa bo bilo seveda pretirano, saj niso zgolj vodniki tisti, ki morajo poskrbeti za varnost, ampak obstaja

tudi klientova samoodgovornost, da poskrbi zase. Neomejene odgovornosti vodnikov v gorah torej ni in je tudi ne more biti, kakor tudi nasprotno ni neomejene neodgovornosti vodniških klientov.

Pomemben je tudi sam zaključek, da je sodišče v primeru strokovnega vodenja klientov zagovarjajo obstoj poslovne odškodninske odgovornosti in ne deliktne. Morda pa se bo s pojavom novih primerov sodna praksa spremenila.

Kot vmesno stopnjo med vodenim in samostojnim gorskim izletom sem analizirala primer »neformalnega vodnika«, nekoga brez strokovne usposobljenosti, a kljub temu z nekakšnim gorniškim znanjem: gre za alpinističnega pripravnika, ki je opravil alpinistično šolo v okviru alpinističnega odseka PD, kot tudi za alpinista in alpinističnega inštruktorja. Takih primerov je v praksi kar precej, čeprav se na slovenskih sodiščih še ni znašel nobeden. Hitro bi lahko sklepali, da je moč takemu vodniku očitati odgovornost za nastali škodni dogodek, a se je izkazalo, da stvari niso tako preproste. Pogoj samoodgovornosti in jasnega opozorila na lastno neznanje in nezmožnost ima tu precejšnji vpliv.

Kot starejši alpinistični pripravniki in bodoči pravniki se mi je zdelo poglavje samostojnih gorskih izletov precej zanimivo. Zgornje razpravljanje je pokazalo, da je kot že mnogokrat do sedaj, od primera do primera različno, ali bo šlo za nesrečo ali pa bo moč poiskati elemente odškodninske odgovornosti. Kot pomoč bo v takih primerih potrebno predvsem izvedeniško mnenje tistih, ki so strokovnjaki na področju gora in razmer v njih.

Seveda bo v vseh primerih temelji pogoj za odškodnino, da bo oškodovanec na sodišče vložil odškodninski zahtevek in šele nato bo sodišče lahko razpravljalo o obstoju elementov oz. potrebnih predpostavk.

Večkrat sem že poudarila, da sodne prakse na slovenskih sodiščih s tega področja ni. To mi je pri pisanju povzročalo kar precejšnje težave, saj sem bila večkrat v dvomih, ali so moje trditve pravilne ali morda napačne. Zavedam se dejstva, da bi morda kdo drug prišel do drugačnih zaključkov, zato bo na jasnejše odgovore potrebno počakati na bodočo sodno prakso.

Namen moje diplomske naloge je bil predvsem raziskati področje, ki mi je ljubo, saj v gore zahajam že precejšnje število let, v zadnjih letih predvsem kot plezalka. Želela sem pokazati, da je kljub možnosti vložitve odškodninskega zahtevka pomembno, da se zavedamo lastne odgovornosti in v svetu, katerega nismo vajeni vsakodnevno, ravnamo še toliko bolj previdno in preudarno. Velikokrat tudi sama odškodnina ne povrne tistega, kar smo zaradi lastne malomarnosti izgubili.

5. LITERATURA

5.1. KNJIGE

- V. Bergant Rakovič, M. Ilešič, P. Grilc, K. Podobnik, A. Vlahek, J. Levovnik, T. Jagodic, D. Možina, M. Gornik: ŠPORT & PRAVO, GV Založba, Ljubljana 2008.
- J. Bobovnik, S. Burnik, D. Gantar, A. Glavnik, T. Golnar, J. Gorjanc, B. Humar, L. Jazbec, B. Jordan, F. Kadiš, K. Kadiš, D. Kastelec, M. Keršič – Svetel, M. Koželj Stepic, D. Metljak, S. Miklavc Pintarič, B. Mlač, M. Pavšek, B. Peršolja, D. Polajnar, B. Pollak, Z. Purnat, B. Rotovnik, M. Ručigaj, S. Šetina, B. Urbanc, T. Vrhovec, M. Zorn, B. Žorž: VODNIŠKI UČBENIK, Planinska zveza Slovenije, Ljubljana 2012.
- B. Jordan, B. Seliger, J. Rovar, T. Tomše: PRIROČNIK ZA MARKACISTE – GRADIVO ZA USPOSABLJANJE MARKACISTOV, Planinska zveza Slovenije, Ljubljana 2009.
- D. Možina: NEPOGODBENO ODŠKODNINSKO PRAVO II, III, OBLIGACIJSKO PRAVO, Ljubljana šolsko leto 2011/2012.
- N. Plavšak, M. Juhart, R. Vrenčur: OBLIGACIJSKO PRAVO : SPLOŠNI DEL, GV Založba, Ljubljana 2009.
- B. Strohsack: OBLIGACIJSKA RAZMERJA I; OBLIGACIJSKA RAZMERJA II (odškodninsko pravo in druge neposlovne obveznosti), Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana 1998.
- T. Strojín: ETIKA IN ODGOVORNOST V GORAH, Didaktika, Radovljica 1995.
- R. Welser: GRUNDRISS DES BÜRGERLICHES RECHT, Band II, Manz, Wien 2007.

5.2. ČLANKI

- J. Duhovnik, Nedosledno poimenovanje oseb, ki vodijo po gorah, v: Pravna praksa, 18 (1999) 29, str. 34.
- M. Keršič – Svetel, B. Peršolja, Tirolska deklaracija o dobri praksi v gorskih športih, v: Planinski vestnik – priloga, 14 (2007) str. 18.

- M. Končina Peternel, Pojem nevarne stvari in nevarne dejavnosti, v: Podjetje in delo, 25 (1999)6-7, str. 1298-1305.
- S. Kristan, Nojevsko tiščanje glave v pesek, v: Planinski vestnik, 96 (1995) 3/12, str. 114-117.
- D. Možina, Odgovornost države za padajoče kamenje, v: Pravna praksa, 30 (2011) 2, str. 6-9.
- D. Možina, Odškodninska odgovornost države v sistemu obligacijskega prava, v: Konferenčni zbornik, XI. Dnevi civilnega in gospodarskega prava, 11 (2013), str. 55-66.
- D. Možina, Pogodbena in nepogodbena odškodninska odgovornost: ODZ (1811) in Obligacijski zakonik (2001), v: Izročilo Občega državljanskega zakonika, str. 343-357.
- B. Novak, Vzročna zveza, protipravnost in krivda pri odškodninski odgovornosti, v: Zbornik znanstvenih razprav, 57 (1997), str. 271-291.
- Polajnar – Pavčnik, Vzročnost kot pravnovrednostni pojem, v: Zbornik znanstvenih razprav, 53 (1993), str. 179-203.
- D. Tanczos, »Wer einen Schaden erleidet, hat ihn grundsätzlich selbst zu tragen...« Eigenverantwortung in der österreichischen Rechtsordnung – Fiktion oder Realität? Eine polemik, v: Sicherheit im Bergland 2012, (2012), str. 64-68.

5.3. SPLETNI VIRI

- AG NAGEF – Arbeitsgruppe Naturgefahren des Kantons Bern, Naturgefahren - bei Fuss- und Wanderwegen, Aufgaben und Verantwortlichkeiten-der Gemeinden, Ausgabe 2011, URL: http://www.bve.be.ch/bve/de/index/mobilitaet/mobilitaet_verkehr/langsamverkel_a/fuss_und_uferwege.assetref/content/dam/documents/BVE/TBA/de/TBA_MV_LV_Fussverkehr_Naturgefahren_bei_Fuss-_und_Wanderwegen.pdf (11.11.2013).
- T. Česen, Združenje gorskih vodnikov Slovenije, podatki posredovani preko elektronske pošte (30.08.2013).
- Delo, Kdo bo financiral vzdrževanje planinskih poti? URL: <http://www.delo.si/clanek/60998> (04.06.2013).

Odškodninska odgovornost v zvezi z gorskimi izleti

- Državni svet Republike Slovenije, Mnenje Komisije za malo gospodarstvo in turizem k predlogu zakona o planinskih poteh 28.01.2005 URL: http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/zakonodaja/izbranZakonAkt?uid=C12565D400354E68C1256F970043DFFF&db=kon_zak&mandat=IV&tip=doc (09.11.2013).
- Glej nasvete za varnost PZS, URL: <http://www.pzs.si/vsebina.php?pid=36> (26.07.2013).
- A. J., Navezani, URL: <http://www.polet.si/soba-z-razgledom/navezani> (27.08.2013).
- Komisija za alpinizem, Alpinistični nazivi, URL: <http://ka.pzs.si/besedilo.php?pid=4> (20.08.2013).
- Komisija za alpinizem, Program alpinist, URL: <http://ka.pzs.si/besedilo.php?pid=4> (29.08.2013).
- Kovačič, Gorski vodniki imajo najvišjo gorniško izobrazbo, URL: <http://www.polet.si/telo-um/gorski-vodniki-imajo-najvisjo-gornisko-izobrazbo> (21.06.2013).
- Z. Mihelič, Zaradi skalnega podora zaprti poti s Kriških podov in Mlinarice na sedlo Planja (in tako tudi na Razor), URL: <http://kpp.pzs.si/novice.php?pid=8358> (10.07.2013).
- M. Noč, Hanzova pot je uradno zaprta, URL: <http://www.gore-ljudje.net/novosti/69272/> (10.07.2013).
- K. Petek, Komisija za planinske poti, PZS, podatki posredovani preko elektronske pošte (04.06.2013), (12.11.2013), (13.11.2013).
- Planinska zveza Slovenije, Komisije in Odbori, URL: <http://www.pzs.si/komisije.php?pid=9> (19.07.2013).
- Planinska zveza Slovenije, Predstavitev, URL: <http://www.pzs.si/vsebina.php?pid=1> (12.11.2013).
- D. Škodič, Naloge vodnika Planinske zveze Slovenije (B. Peršolja), URL: <http://www.gore-ljudje.net/novosti/86268/> (01.08.2013).
- Tržni inšpektorat RS, Nadzor opravljanja dejavnosti vodenja oseb po gorskem svetu, URL: http://www.ti.gov.si/si/storitve/s_cim_se_ukvarjamo/arhiv_porocil/2011_10_26_gorski_vodniki/ (31.08.2013).
- Združenje gorskih vodnikov Slovenije, Opis poklica gorski vodnik/vodnica, URL: <http://www.zgvs.si/besedila.php?pid=10> (02.08.2013).

- Združenje gorskih vodnikov Slovenije, Usposabljanje gorskih vodnikov, URL: <http://www.zgvs.si/besedila.php?pid=14> (03.08.2013).
- Združenje gorskih vodnikov Slovenije, Vodniške tarife, URL: <http://www.zgvs.si/besedila.php?pid=12> (02.08.2013).

5.4. PRAVNI VIRI

- Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch oz. ODZ.
- Bundesgesetz betreffend die Ergänzung des Schweizerischen Zivilgesetzbuches (Fünfterteil: Obligationenrecht), Artikel 411.
- Bundesgesetz über Fuss und Wanderwege (FWG); SR 704, od 04.10.1985.
- Pravilnik o kategorizaciji planinskih poti, Uradni list RS, št. 80/2008.
- Pravilnik o načinu vzdrževanja in sanacije planinskih poti, Uradni list RS, št. 80/2008.
- Obligacijski zakonik (OZ), Ur. l. RS, št. 83/2001, Ur.l. RS, št. 32/2004, 28/2006Odl.US: U-I-300/04-25, 29/2007Odl.US: U-I-267/06-41, 40/2007, 97/2007-UPB1, 30/2010Odl.US: U-I-207/08-10, Up-2168/08-12.
- Schweizerischen Zivilgesetzbuches (Fünfter Teil: Obligationenrecht), Artikel 41.
- Stvarnopravni zakonik (SPZ), Uradni list RS, št. 87/2002, 18/2007 – Odl. US.
- Verordnung über Fuss und Wandewege (FWV); SR 704.1, od 26.11.1986.
- Zakon o društvih 1 (ZDru-1), Uradni list RS, št. 61/2006, 91/2008 – Odl. US, 102/2008 – Odl. US, 58/2009 – Odl. US, 39/2011 – Odl.US, 64/2011 – Odl. US.
- Zakon o gorskih vodnikih (ZGV), Uradni list RS, št. 63/1999, 37/2004, 99/2004, 59/2010.
- Zakon o planinskih poteh (ZplanP), Uradni list RS, št. 61/2007.
- Zakon o športu (ZSpo), UR. l. RS, št. 22/1998.
- Zakon o obligacijskih razmerjih (ZOR), Uradni list SFRJ, št. 29/1978, Ur.l. SFRJ, št. 39/1985, 2/1989 Odl.US: U št. 363/86, 45/1989 Odl.US: U-363/86, 57/1989, RS, št. 27/1998Odl.US: U-I-123/95, 88/1999 (90/1999popr.), 83/2001-OZ, 30/2002-ZPlaP, 87/2002-SPZ, 30/2010Odl.US: U-I-207/08-10, Up-2168/08-12.

5.5. DRUGO

- Planinska zveza Slovenije, Zbor vodnikov Planinske zveze Slovenije: PRAVILNIK VODNIKOV PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE, Ljubljana 2003.

5.6. SODNA PRAKSA

- Sodba Višjega sodišča II CP 1050/96.
- Sodba Vrhovnega sodišča II IPS 70/98.
- Sodba Vrhovnega sodišča II IPS 562/2005.